

บทที่ 15

**การอภิปราย (Discussion)
และการสอนแบบอภิปราย
(Class Discussion)**

บทที่ 15

การอภิปราย (Discussion)

และการสอนแบบอภิปราย (Class Discussion)

1. ลักษณะของการอภิปราย

การอภิปรายคืออะไร? ตามความหมายในพจนานุกรมแล้วการอภิปรายหมายถึง “การพูดจา หรือการปรึกษากัน” แต่ท่านอาจารย์พะอบ โปษะภฤชณะ ได้ให้ความหมายของการอภิปรายไว้ว่า “คือ การที่บุคคลกลุ่มหนึ่ง มีเจตนาจะพิจารณา เรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือปรึกษากัน ออกความคิดเห็นเพื่อแก้ปัญหาที่มีอยู่ หรือเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ความเห็น ถ้อยทอดประสบการณ์ที่ได้รับให้ได้ทราบ ในที่สุดก็มีการตัดสินใจตกลง”

จากความหมายข้างบนนี้ ก็พอจะจำแนกลักษณะของการอภิปรายออกได้ 4 ประการ คือ

- 1.1 การอภิปรายจะต้องมีจุดมุ่งหมาย เพื่อเสนอรายละเอียดและแก้ปัญหา
- 1.2 การอภิปรายจะต้องเป็นการปรึกษาหารือ ของคนกลุ่มหนึ่งมิใช่เป็นการพูดของคนเพียงคนเดียว
- 1.3 เป็นการพูดเพื่อชักชวน ให้คนคิดหาเหตุผลมิใช่อารมณ์
- 1.4 เป็นการสื่อความหมายด้วยคำพูดโดยตรง เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ทัศนคติและประสบการณ์

2. ความมุ่งหมายของการอภิปราย

การอภิปรายมีจุดหมายดังต่อไปนี้

- 2.1 เพื่อหาข้อเท็จจริง โดยการแลกเปลี่ยนความรู้อย่างมีเหตุผล
- 2.2 เพื่อนำความรู้มาแก้ปัญหาสังคม โดยใช้หลักความคิดเห็นแบบประชาธิปไตย
- 2.3 เพื่อสอบความเห็นส่วนรวม แล้วนำไปปฏิบัติ
- 2.4 เพื่อฝึกให้ผู้ร่วมอภิปราย มีความคิดแบบประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น
- 2.5 เพื่อช่วยผู้ร่วมอภิปรายได้เรียนรู้ การทำงานร่วมกับผู้อื่นรู้จักการปรับตัวในสังคม รู้จักปัญหา รู้จักผู้อื่น และเข้าใจผู้อื่นดียิ่งขึ้น

3. ประเภทของการอภิปราย

การอภิปรายจะมีรูปลักษณะง่าย ๆ ก็คือ การสนทนากันอย่างมีเหตุผลนั่นเอง และจะพบว่ามีกรอภิปรายกันอย่างแพร่หลายในสังคมเช่นในมหาวิทยาลัย ที่ทำการของรัฐบาล ในโรงเรียน ในวงการธุรกิจ ในวิทยุโทรทัศน์ ในโรงแรม และแม้กระทั่งในห้องอาหาร ดังนั้นการอภิปรายจึงมีหลายประเภท ซึ่งเหมาะสมกับแต่ละสถานที่

ถ้าจะแยกประเภทของการอภิปรายออกเป็นหมู่ใหญ่ ๆ ก็แยกออกได้ดังนี้คือ

3.1 การอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) หมายถึงการอภิปรายที่ไม่จำกัดจำนวนผู้เข้าอภิปราย แต่โดยปกติแล้วมักจะไม่เกิน 20 คน ผู้เข้าอภิปรายทุกคนมีสิทธิในการพูด ทุกคนจะผลัดกันแสดงความคิดเห็น และผลัดกันเป็นผู้ฟัง เพราะการอภิปรายแบบนี้จะไม่มีผู้ฟัง นอกจากผู้อภิปรายในกลุ่มเท่านั้น

การอภิปรายแบบนี้ที่กล่าวมานี้ มักจะใช้กันมากในวงการศึกษานับแต่นักเรียนชั้นมัธยมปลายขึ้นไป ในหน่วยราชการ และธุรกิจเช่น การอภิปรายในการประชุมจัดงานต่าง ๆ หรือการอภิปรายในกลุ่มย่อย ซึ่งแยกจากการประชุมใหญ่

3.2 การอภิปรายในที่ประชุมชน (Public Discussion) หมายถึงการอภิปรายซึ่งมีผู้อภิปรายเป็นผู้พูดฝ่ายหนึ่ง และมีผู้ฟังอีกฝ่ายหนึ่ง ผู้ฟังอาจจะมีส่วนได้พูดบ้าง เมื่อการอภิปรายยุติ จะเปิดให้มีการซักถาม (Forum Period)

การอภิปรายแบบนี้ เป็นประโยชน์มากที่สุด ในการเผยแพร่ความรู้ ทัศนคติ และเป็น การแก้ปัญหาของส่วนรวมได้ดี สำหรับผู้อภิปรายแบบประชุมชนนี้ จะต้องมีความสามารถในการพูดเป็นอย่างดี

3.3 การอภิปรายแบบโต้แย้ง (Debate) การอภิปรายแบบนี้เป็นการอภิปรายโต้แย้งกัน อย่างมีระเบียบ ตามหัวข้อที่กำหนดไว้ โดยมีผู้เสนอฝ่ายหนึ่ง และผู้ค้านฝ่ายหนึ่ง และมีประธานเป็นผู้รักษาระเบียบการโต้ ทั้งฝ่ายค้าน และฝ่ายเสนอต่างก็จะยกเอาเหตุผลมาโต้แย้งและหักล้างกัน และยึดข้อเสนอของฝ่ายชนะเป็นข้อปฏิบัติ

การอภิปรายแบบนี้ส่วนใหญ่ แล้วใช้ในการประชุมที่จะตัดสินใจว่าจะต้องเลือกสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือนโยบายหนึ่งนโยบายใดไปปฏิบัติ ส่วนมากใช้ในสภา และในที่ประชุม เช่นการอภิปรายของผู้แทนราษฎรในสภา

3.4 การอภิปรายกับผู้ฟัง (The Forum Discussion or Colloquy) คือการอภิปรายที่มี 2 คนคือ ผู้ดำเนินการอภิปราย และผู้อภิปราย (การอภิปรายแบบนี้อาจจะ มีผู้อภิปรายเพียงคนเดียว หรือหลายคนก็ได้) โดยปกติแล้ว ผู้อภิปรายมักจะเป็นผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับเชิญมาพูด

เสร็จแล้วก็เปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้ซักถาม ผู้อภิปรายแบบนี้จะต้องมีความสามารถในการพูดเป็นอย่างดี เพราะการพูดแต่ละครั้ง ต้องใช้เวลาประมาณ 20-30 นาที

การอภิปรายแบบนี้ ใช้กันมากในห้องเรียน เช่น การรายงานหน้าชั้น แล้วให้ผู้ฟังซักถาม ในกรณีที่มีผู้อภิปรายหลายคน ก็จะทำการอภิปรายเป็นกลุ่มแล้วก็เปิดให้มีการซักถามเช่นกัน

การอภิปรายแบบนี้อาจทำได้ในรูปของ

3.4.1 การแสดงข่าวสาร หรือผลงานกับคนจำนวนมาก

3.4.2 การอภิปรายทางวิทยุโทรทัศน์

3.5 การอภิปรายแบบเปิดอภิปรายทั่วไป (The Open Forum Discussion) หมายถึงการอภิปรายที่ใช้ ผู้อภิปรายเพียงคนเดียวเท่านั้น เมื่อจบการบรรยายแล้ว ผู้ฟังก็จะตั้งคำถาม หรือแสดงความคิดเห็น

การอภิปรายแบบนี้ มีลักษณะคล้ายคลึงกับการแสดงปาฐกถา ต่างกันตรงที่ว่าผู้ฟังมีโอกาสถามได้ ตัวอย่างที่ชัดเจนก็ได้แก่ การบรรยายคำสอนของอาจารย์ในห้องบรรยาย

บางครั้งก็มีผู้ใช้การอภิปรายแบบนี้ร่วมกับการอภิปรายแบบ Panel ซึ่งเรียกว่า *การสัมมนา* (Seminar) ซึ่งใช้กันมากในวงการศึกษาระดับสูง

3.6 การอภิปรายโต๊ะกลม (Round Table Discussion) หมายถึงการอภิปราย ผู้ร่วมอภิปรายทุกคนมีสิทธิเท่ากัน จะมีการจัดโต๊ะเป็นรูปวงกลม ผู้อภิปรายจะนั่งเรียงกันตามรูปโต๊ะ เพื่อให้เห็นหน้ากันชัดเจนทุกคน เป็นการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด ประการสำคัญก็คือผู้ดำเนินการอภิปราย จะต้องคุ้นเคยกับปัญหา การวางแผนการอภิปราย และจะต้องรวบรวมข้อเท็จจริง ก่อนเริ่มทำการอภิปราย

การอภิปรายแบบนี้ ใช้ในการประชุมภายในวงใกล้ชิด วิธีนี้ใช้กันมาก ในการประชุมชั้นบริหารทางราชการ องค์กรการ สมาคมบริษัท ฯลฯ

3.7 การอภิปรายแบบ Panel หมายถึงการอภิปรายที่ให้ผู้อภิปรายนั่งอยู่ในแนวเดียวกัน และผู้ดำเนินการอภิปรายนั่งอยู่ตรงกลางโดยมีคนฟัง จะมีผู้อภิปรายประมาณ 3-7 คน ผู้อภิปรายทุกคนเป็นผู้ได้ศึกษาหาความรู้ หรือค้นคว้าหาข้อเท็จจริงในเรื่องที่จะอภิปรายมาก่อนแล้วนำมาพูดต่อหน้าผู้ฟัง ผู้ดำเนินการอภิปรายจะกล่าวแนะนำผู้อภิปรายทั้งหมด แล้วจึงให้ผู้อภิปรายแต่ละคนพูดแสดงความคิดเห็น (อาจจะโต้แย้ง หรือขยายความก็ได้) อย่างสั้น ๆ ผู้อภิปรายจะพูดคนละ

2 ครั้ง ตลอดเวลาของการอภิปรายผู้ดำเนินการอภิปรายจะนำไปสู่จุดหมาย โดยช่วยซักถาม ผู้อภิปรายแทนผู้ฟังและเป็นผู้ควบคุมเวลา เป็นผู้จัดให้ผู้อภิปรายได้พูดโดยทั่วถึงกันแล้วจึงสรุปผล บางครั้งก็มีการเปิดโอกาสให้ผู้ฟังซักถามด้วย

การอภิปรายแบบนี้ เป็นแบบที่นิยมใช้กันมากในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการ ศึกษา ในการอภิปรายปัญหาชนิดเดียวกัน และในการเผยแพร่ แนะนำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่สังคม ส่วนใหญ่ยังเข้าใจผิด

3.8 การอภิปรายเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ (Symposium) หมายถึงการอภิปรายที่มีลักษณะ คล้ายคลึงกับการอภิปรายแบบ Panel แต่ต่างกันที่ว่าการอภิปรายเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ นั้น ผู้อภิปรายแต่ละคนจะเตรียมค้นคว้าหาความรู้ และข้อเท็จจริงเฉพาะตอนใดตอนหนึ่งของเรื่อง ที่จะอภิปราย (ตามแต่จะได้ตกลงกันไว้) โดยปกติแล้วผู้อภิปรายแต่ละคนจะเป็นผู้ชำนาญแต่ ละด้าน ส่วนผู้ดำเนินการอภิปรายนั้นจะเป็นผู้เชื่อมโยงให้เรื่องแต่ละตอนต่อเนื่องและประสานกัน

นิยมใช้การอภิปรายแบบนี้ในวงการวิชาการ เช่นในวงการแพทย์ การศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง หรือเรื่องที่มีความสลับซับซ้อนมาก

3.9 การอภิปรายแบบสัมมนา (Seminar) การสัมมนาก็คือการอภิปรายแบบ Panel ผสม กับการอภิปรายแบบเปิดอภิปรายทั่วไป (The Open Forum Discussion) โดยปกติแล้วจะมีผู้ เชี่ยวชาญ หรือวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้ก่อน แล้วผู้อภิปรายจึงเข้ากลุ่มย่อยอภิปรายค้นคว้า หาข้อเท็จจริง ขณะที่เข้ากลุ่มนี้ผู้อภิปรายแต่ละคนจะแสดงความเห็นหรือทัศนคติของตน เมื่อแต่ละกลุ่มได้ผลสรุปแล้ว ก็จะเสนอผลสรุปนั้นต่อที่ประชุมใหญ่อีกครั้งหนึ่ง ถ้าที่ประชุม เห็นด้วยก็เป็นการสิ้นสุดการสัมมนา ถ้าที่ประชุมไม่เห็นด้วยก็จะเปิดการอภิปรายต่อไปจนกว่า จะได้ผลสรุปที่น่าพอใจ

4. ส่วนประกอบของการอภิปราย

การอภิปรายก็คล้ายกับการพูดชนิดอื่น ๆ ที่จะต้องประกอบด้วยปัญหาหรือเรื่องที่จะ นำมาอภิปราย ผู้อภิปรายและขบวนการแก้ปัญหาดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

4.1 ปัญหาหรือเรื่องที่จะนำมาอภิปราย ปัญหาที่ยกขึ้นมาอธิบายนั้น ควรจะมีลักษณะ ดังนี้

4.1.1 ควรจะเป็นปัญหาที่ไม่กว้างจนเกินไป เพราะจะใช้เวลาในการอภิปรายยาวนาน และสรุปผลไม่ได้ ยกตัวอย่างปัญหาเรื่อง “การศึกษาของไทย” ซึ่งเป็นปัญหาที่กว้าง จะต้อง

ใช้เวลาอภิปรายที่ยาวนานยิ่ง วิธีที่ดีก็คือจำกัดตัวปัญหาให้แคบลง เป็น “การประเมินศึกษาของ ไทยในปัจจุบัน” ฯลฯ เป็นต้น

4.1.2 ควรจะเป็นปัญหาที่มีสาระและประโยชน์ต่อส่วนรวม เพื่อว่าเมื่ออภิปรายกัน แล้วจะได้ นำผลไปปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ มิใช่เพียงแต่นำมาอภิปรายกันเล่น ๆ เท่านั้น ปัญหา เช่น “เป็นหญิงดีกว่าชาย” หรือ “คนผิวขาวดีกว่าคนผิวดำ” นั้น ไม่ควรจะนำมาอภิปราย ควรจะนำปัญหาที่คนส่วนใหญ่ในสังคมพบเสมอ เช่น “การป้องกันอุบัติเหตุบนท้องถนน” “เรียนอย่างไรจึงจะสอบไล่ได้” “ประเทศไทยควรปกครองด้วยระบอบใด?” ฯลฯ เป็นต้น

4.1.3. ควรจะเป็นปัญหาที่น่าสนใจทั้งต่อผู้ร่วมอภิปรายและผู้ฟัง นอกจากนี้ ก็อาจจะเป็นปัญหาที่สังคมส่วนใหญ่ยังเข้าใจไม่ถูกต้อง เช่น “การเสียภาษีบุคคลช่วยพัฒนาประเทศ ชาติอย่างไร” “ท่านช่วยกาชาด ภาษาช่วยท่าน” “ประเทศไทยควรมีระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมหรือไม่” “ประเทศไทยควรมีกฎหมายทำแท้งหรือไม่” ฯลฯ

4.2 ผู้อภิปราย ผู้อภิปรายเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดของการอภิปราย เปรียบเสมือนหนึ่งหัวใจของการอภิปราย ดังนั้นจึงควรพิจารณาให้รอบคอบถึงสิ่งต่อไปนี้

4.2.1 จำนวนผู้อภิปราย การกำหนดจำนวนผู้อภิปรายให้แน่นอนลงไปนั้นย่อมเป็นสิ่งที่ยาก เพราะจำนวนผู้อภิปรายขึ้นอยู่กับประเภทของการอภิปรายและปัญหา โดยปกติทั่ว ๆ ไปแล้วจำนวนผู้อภิปรายเป็นสิ่งที่ยืดหยุ่นได้ ดังนั้น ควรถือหลักว่าจำนวนผู้อภิปรายจะต้องมีไม่มากเกินไป หรือน้อยเกินไป โดยทั่วไปมักจะไมต่ำกว่า 4 คน

4.2.2 ความรู้และความสนใจของผู้อภิปราย ผู้อภิปรายจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในปัญหา หรือเรื่องที่จะทำการอภิปรายก่อนที่จะเข้าร่วมอภิปราย ผู้อภิปรายควรจะให้ความสนใจแก่ปัญหานั้นด้วยการศึกษาและค้นคว้าหาข้อเท็จจริง เพื่อนำความรู้นั้น ๆ ไปแสดงในวงอภิปราย และเพื่อช่วยแก้ปัญหา

เพราะฉะนั้น ผู้อภิปรายจึงควรที่จะเตรียมให้พร้อมก่อนเข้าอภิปรายเพื่อช่วยให้การอภิปรายนั้นประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

4.2.3 ผู้อภิปรายแต่ละคนควรมีสติริเต็มทีในการอภิปราย เช่น แสดงความรู้ ทัศนคติ ประสพการณ์ หลักฐานข้ออ้างอิง นอกจากนี้แล้วผู้อภิปรายแต่ละคนควรมีแนวความคิดเป็นของตนเอง แนวความคิดนี้ ควรจะมีลักษณะกว้างขวาง และมีสาระที่จะนำไปปฏิบัติได้ (Practical) ไม่ควรจะนำแนวความคิดที่เป็นหลักการทางทฤษฎีที่นำไปปฏิบัติไม่ได้ไปเสนอ ในวงอภิปราย

4.3 ขบวนการแก้ปัญหา ขบวนการแก้ปัญหาคงต้องมี

4.3.1 รูปแบบ (pattern) รูปแบบจะช่วยจำกัดวง และขอบเขตของปัญหาที่อภิปรายกัน เนื่องจากมีผู้อภิปรายหลายคน และเมื่อมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ก็ก่อให้เกิดการถกเถียงกันขึ้น ซึ่งเป็นผลให้ผู้อภิปรายบางคนพูดนอกประเด็น ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมรูปแบบของการแก้ปัญหา เช่น จัดให้ผู้อภิปรายแต่ละคนเตรียมหัวข้อที่ไม่ซ้ำซ้อนกันมาพูด หรือจัดให้ผู้อภิปรายสองคนพูดหัวข้อเดียวกัน แต่พูดกันคนละแง่ คนละทรรศนะ

4.3.2 เหตุผล ถ้าการอภิปรายขาดซึ่งเหตุผลแล้วก็จะเป็นอภิปรายไม่ได้ เพราะอภิปรายคือการที่บุคคลกลุ่มหนึ่งร่วมกันคิดแก้ปัญหาด้วยเหตุผลนั่นเอง

4.3.3 วัตถุประสงค์ ผู้อภิปรายจะต้องมีวัตถุประสงค์ในการอภิปราย มิฉะนั้นการอภิปรายก็จะเป็นการพูดไปเรื่อย ๆ อย่างเลื่อนลอย ไม่มีความหมาย

4.3.4 ข้อเสนอแนะ และสรุปผล เพื่อว่าจะได้นำข้อเสนอแนะและผลที่ได้จากการสรุปไปปฏิบัติให้ได้ประโยชน์

5. ลักษณะของผู้ดำเนินการอภิปราย

ผู้ดำเนินการอภิปรายเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนทำให้การอภิปรายดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ ผู้ดำเนินการอภิปรายเป็นผู้ที่จำกัดขอบเขตของการอภิปราย แยกประเด็น วางจุดมุ่งหมาย เป็นผู้พิจารณาถึงความเหมาะสมของเนื้อหา เป็นผู้รักษาเวลา และเป็นผู้สรุปผลของการอภิปราย ดังนั้น ผู้ดำเนินการอภิปราย จึงควรมีลักษณะที่ดีดังนี้

5.1 เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี มีลักษณะเป็นผู้นำ (เช่น มีความรู้ เข้ากับคนอื่นได้ ฯลฯ) และมีศิลปะในการพูด

5.2 เป็นผู้ที่มีความรู้และสนใจในเรื่องหรือปัญหาที่จะอภิปรายนั้นคือ จะต้องรู้ข้อเท็จจริงของปัญหา เข้าใจปัญหาและสถานการณ์เป็นอย่างดี

5.3 มีความคิดริเริ่ม (initiative) และสร้างสรรค์ (creative) ดี

5.4 มีความรู้ทางด้านการดำเนินกลวิธีของการอภิปราย เพราะผู้ดำเนินการอภิปรายเป็นผู้นำผู้อภิปรายให้ดำเนินการพูดไปตามเป้าหมาย นอกจากนี้ ยังต้องรู้จักกระตุ้นเตือนให้ผู้ร่วมอภิปรายคิดและพูดให้อยู่ภายในประเด็น ในกรณีที่ผู้อภิปรายบางคนนำเรื่องออกนอกประเด็น ก็ต้องเป็นผู้นำเรื่องให้เข้าประเด็น เป็นต้น

5.5 รู้จักวางตัวเป็นกลาง คือ จะไม่แสดงออกถึงความนิยมชมชอบข้อคิดเห็นของผู้อภิปรายคนใดคนหนึ่ง แต่ผู้ดำเนินการอภิปรายจะต้องเป็นผู้ที่มีอารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสรื่นเริง อยู่เสมอ สามารถที่จะแก้และสร้างสถานการณ์ให้ราบรื่น และสร้างบรรยากาศในหมู่คนซึ่งไม่รู้จักกัน (คือผู้ฟังและผู้อภิปราย) ให้แจ่มใส ยกตัวอย่าง เช่น ผู้อภิปรายบางคนใช้ศัพท์ และภาษาที่เป็นวิชาการเกินไป ทำให้ผู้ฟังธรรมดาไม่เข้าใจ ผู้ดำเนินการอภิปรายก็จะพูดสรุปใหม่ ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย

5.6 รู้จักเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น นั่นก็คือ จะไม่เป็นผู้พูดแต่ฝ่ายเดียว ซึ่งควร จะให้ผู้อภิปรายอื่น ๆ ได้แสดงความคิดเห็นให้มากที่สุด แม้ว่าผู้อภิปรายบางคนจะเป็นคนพูด น้อยก็จะช่วยส่งเสริมชักนำให้ผู้อภิปรายนั้น ๆ ได้พูดเพิ่มเติมอีก

5.7 รู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ ทำงานอย่างมีวัตถุประสงค์และมีความสามารถ นอกจากนี้ ยังต้องเป็นผู้ที่สามารถตัดสินใจได้ทันท่วงที ยกตัวอย่าง เช่น เมื่อการอภิปรายได้ยุติลงแล้ว ผู้ฟังได้ทำการซักถามผู้อภิปรายผู้หนึ่งซึ่งตอบคลุมเครือ ไม่เป็นที่เข้าใจไม่แจ่มแจ้งแก่ผู้ฟัง เมื่อ เป็นเช่นนี้ ผู้ดำเนินการอภิปรายก็จะรวบรวมคำตอบสรุปให้แก่ผู้ฟัง

6. หน้าที่ของผู้ดำเนินการอภิปรายและวิธีดำเนินการอภิปราย

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ผู้ดำเนินการอภิปรายเป็นผู้ที่จะนำการอภิปรายให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ผู้ดำเนินการอภิปรายจึงต้องรู้จักทั้งหน้าที่ของตนและวิธีดำเนินการอภิปรายซึ่ง อาจจะรวบรวมเป็นหลักได้ดังนี้

6.1 ผู้ดำเนินการอภิปรายจะต้องดำเนินหน้าที่เป็นพิธีกร นั่นก็คือ จะต้องกล่าวปฏิ สันถารกับผู้ฟัง แล้วแถลงถึงโอกาสและสาเหตุที่ได้นำปัญหาหรือเรื่องนั้น ๆ ขึ้นมาอภิปราย เพื่อว่าผู้ฟังจะได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการอภิปราย และจะได้เตรียมตัวฟังเรื่องที่ตนคิด ว่ามีสาระ และน่าสนใจ

6.2 ผู้ดำเนินการอภิปราย จะต้องแนะนำผู้อภิปรายทั้งหมดให้ผู้ฟังได้รู้จัก การแนะนำ นั้น จะต้องไม่ยืดเยื้อเกินไป และการแนะนำนั้นเริ่มต้นด้วย ชื่อ ตำแหน่งหน้าที่ ผลงานที่ดี เด่น และความสามารถที่เหมาะสมกับการอภิปรายนั้น ๆ

6.3 เชิญผู้อภิปรายแต่ละคนให้พูดแสดงความคิดเห็น เสนอข้อเท็จจริง ในกรณีที่มี ผู้อภิปรายพูดแล้วความหมายไม่แจ่มแจ้ง ผู้ดำเนินการอภิปรายจะต้องพูดสรุปให้รัดกุม และ ให้ต่อเนื่องกับเรื่องของผู้อภิปรายคนอื่น ๆ จะพูดต่อไป

6.4 ผู้ดำเนินการอภิปราย จะต้องรู้จักสร้างบรรยากาศของการอภิปรายให้ดำเนินไปด้วยดี คือจะต้องสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเองกับผู้อภิปราย ต้องระวังให้ผู้อภิปรายพูดอยู่ในประเด็น ช่วยซักถามข้อสงสัย เพื่อให้ผู้อภิปรายพูดเพิ่มเติมให้ตรงเป้าหมาย และเพื่อว่าการอภิปรายจะได้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

6.5 เมื่อการอภิปรายยุติลงแล้ว ผู้ดำเนินการอภิปรายต้องสรุปผลของการอภิปรายทั้งหมด อาจจะให้ข้อเสนอแนะสำหรับปฏิบัติไว้ด้วย และต้องกล่าวขอบคุณผู้อภิปรายทั้งหมดรวมทั้งต่อผู้ฟังด้วย และบางครั้งก็เป็นผู้กล่าวปิดการอภิปรายด้วย

7. ลักษณะของผู้อภิปราย

ผู้อภิปราย ควร มีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

7.1 เป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องที่จะทำการอภิปรายเป็นอย่างดี จะต้องทำการศึกษาค้นคว้าหรือให้ความสนใจในเรื่องหรือในปัญหานั้น ๆ พอสมควร

7.2 ผู้อภิปราย ควรอภิปรายด้วยความคิดและเหตุผล ไม่ใช่อารมณ์ จะต้องมีการเตรียมตัวมาพูดให้พร้อม

7.3 ผู้อภิปรายจะต้องมีคุณลักษณะของการเป็นผู้รู้จักรับผิดชอบต่อการอภิปรายร่วมกับผู้อภิปรายอื่น ๆ เพราะความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการอภิปรายนั้นขึ้นอยู่กับผู้ร่วมอภิปรายทุกคน

8. หน้าที่ของผู้อภิปราย

อาจจะแบ่งหน้าที่ของผู้อภิปรายออกเป็นการเตรียมการอภิปราย และหน้าที่ในการอภิปรายร่วมกับผู้อื่น

การเตรียมการอภิปราย เนื่องจากผู้อภิปรายจะต้องเป็นผู้ที่แสดงข้อเท็จจริง เหตุผล และต้องพิจารณาตัดสินปัญหา ดังนั้น ผู้อภิปรายจึงควรจะมีการตระเตรียม ดังนี้

8.1 ค้นคว้าหาความรู้ในปัญหา หรือเรื่องที่จะทำการอภิปรายด้วยการอ่านหนังสือ ด้วยการสัมภาษณ์หรือสอบถาม และด้วยการพิจารณา

8.2 พิจารณาข้อเท็จจริงที่ได้จากการค้นคว้าว่าเป็นข้อมูลที่มีเหตุผลเป็นจริง มีทัศนคติที่ดี และสามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้

8.3 เมื่อมีข้อมูลที่มีเหตุผลพร้อมแล้ว ก็ให้เรียงจัดลำดับความสำคัญของหัวข้อที่จะทำการอภิปรายดังนี้

8.3.1 คำจำกัดความและขอบเขตของปัญหา

8.3.2 ความสัมพันธ์ของข้อเท็จจริง และเหตุผล

8.3.3 พิจารณาและรายละเอียดในการแก้ปัญหา โดยมุ่งอยู่ที่ว่าผู้ฟังสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ได้

8.3.4 ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาพร้อมทั้งผลที่จะได้จากการแก้ปัญหาเหล่านั้น ๆ

หน้าที่ในการอภิปราย ผู้อภิปรายอาจจะยึดหลักต่อไปนี้เป็นแนวปฏิบัติในการอภิปราย

8.4 ผู้อภิปรายควรพูดต่อเมื่อผู้ดำเนินการอภิปรายได้พูดเชิญเท่านั้น และในการพูดแสดงความคิดเห็นของตนนั้นควรจะกำหนดเวลาให้พอประมาณ นั่นคือไม่ใช่เวลาพูดน้อยเกินไป และย่อมจะไม่ใช้เวลาพูดนานเกินไปเพราะจะเป็นการ ผูกขาด การพูดแต่ผู้เดียว

8.5 เมื่อมีโอกาสได้อภิปรายแล้ว ก็ควรจะพูดให้ตรงประเด็น ในกรณีไม่เข้าใจเนื้อเรื่องที่จะพูด ควรจะขอให้ผู้ดำเนินการอภิปรายให้ฟัง การเสนอข้อคิดเห็นและเหตุผลนั้น ควรจะเสนอเรียงตามลำดับ และข้อคิดเห็นนั้นควรจะเป็นข้อคิดเห็นที่มีประโยชน์

8.6 ควรรักษาเวลาที่ผู้ดำเนินการอภิปรายกำหนดให้พูดอย่างเคร่งครัด ถ้าไม่สามารถที่จะจบเรื่องที่พูดได้ภายในเวลาที่กำหนดให้และต้องการที่จะพูดต่อไป ควรจะขออนุญาตจากผู้ดำเนินการอภิปรายเสียก่อน

8.7 ในกรณีที่ต้องการจะพูดเพิ่มเติม หรือแทรกข้อคิดเห็น (เมื่อยังไม่ถึงลำดับที่ตนจะพูด) ต้องขออนุญาตจากผู้ดำเนินการอภิปราย

8.8 ควรจะเป็นผู้ฟังที่ดีเมื่อผู้ร่วมอภิปรายพูด เพราะเป็นการให้เกียรติและยกย่องในความคิดเห็นของผู้อื่น

8.9 ควรจะสรุปข้อคิดเห็นที่ตนได้อภิปรายแล้ว

9. ประโยชน์ของการอภิปราย

การอภิปรายมีคุณประโยชน์ทั้งในด้านการศึกษา ในด้านธุรกิจ ในด้านการเมือง ตลอดจนในด้านศาสนา

ในด้านการศึกษา การศึกษาแผนใหม่ได้มีการส่งเสริมให้นักเรียนนักศึกษาเรียนด้วยการอภิปราย ทั้งนี้เพื่อเป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล ฝึกให้เป็นผู้มีความคิดริเริ่ม

และความคิดสร้างสรรค์ (initiative and creative ideas) นอกจากนี้ยังฝึกให้เรียนรู้จักวิธีการทำงานร่วมกับผู้อื่น และช่วยให้งานชิ้นหนึ่งประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ อีกทั้งเป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักร่วมกันคิดแก้ปัญหา

ในด้านธุรกิจ วงการธุรกิจย่อมจะมีปัญหามากขึ้น ดังนั้น จึงมีการอภิปรายเพื่อวางหลักการ และตกลงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อความเจริญก้าวหน้าของกิจการ

ในด้านการเมือง การอภิปราย คือการเผยแพร่นโยบายของรัฐบาลให้ประชาชนและ อีกทั้งเป็นการช่วยแก้ปัญหาที่ประชาชนได้รับ หรือเป็นการสอบถามความคิดเห็นส่วนรวม เพราะผู้อภิปรายแต่ละคนก็คือประชาชนคนหนึ่ง จึงเสมือนเป็นตัวแทนของประชาชน การอภิปรายจะเป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลทราบความต้องการของประชาชน เช่น การอภิปรายในสภาเป็นต้น

ในด้านการศาสนา การอภิปรายมีประโยชน์ที่ช่วยทำให้สาระเรื่องราวทางศาสนาแจ่มแจ้ง ประชาชนก็จะเข้าใจดีขึ้น ทำให้การเผยแพร่ศาสนาประสบความสำเร็จ นอกจากนี้การอภิปรายทางศาสนาจึงเป็นการสังคายนา ปรับปรุงหลักการทางธรรมให้ดีขึ้นอีกด้วย ประเทศทางตะวันตกนิยมให้มีการอภิปรายทางศาสนา

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว การอภิปรายยังมีประโยชน์ต่อสิ่งอื่น ๆ ในสังคมอีกมาก

10. การสอนแบบอภิปราย (Class Discussion)

ในการเรียนส่วนใหญ่แล้ว ผู้เรียนมักจะพบกับการเรียนที่ใช้สัญลักษณ์ ดังนั้นการเรียนจึงเป็นไปในรูปของนามธรรม (Abstract) มากกว่าความเป็นจริง การศึกษาศาสตร์ใหม่ได้ตระหนักถึงความยากลำบากในการเรียนแบบนามธรรมมาก ฉะนั้น จึงได้นิยมและเน้นการสอนมาในรูปของการสอนแบบอภิปราย (Class Discussion) ซึ่งเป็นการสอนที่ผู้เรียนจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับความเป็นจริง (Reality) นั่นก็คือการแสดงออกซึ่งอาจจะทำให้การเรียนนั้นเข้าใจแจ่มแจ้ง และจดจำได้นาน

10.1 ความสำคัญของการสอนแบบอภิปราย การพูดอภิปรายในชั้น เป็นส่วนที่สำคัญที่สุดส่วนหนึ่งของการสอนหนังสือ เป็นวิธีการสอนที่มีผลเหนือกว่าการสอนแบบบรรยาย (lecture) หรือการสอนแบบสาธิต (demonstration) หรือการให้เด็กเอาแบบฝึกหัดไปทำเป็นการบ้าน

การค้นคว้าทางด้านจิตวิทยาการสอน-การเรียน ได้ปรากฏผลออกมาว่า การเรียนแบบอภิปรายจะทำให้ผู้เรียนจดจำวิชาที่เรียนได้ดีและแม่นยำกว่าการเรียนด้วยการฟังคำบรรยาย

ทั้งนี้ก็เป็นเพราะว่าการเรียนแบบอภิปรายนั้น ผู้เรียนมีอิสระเสรีที่จะพูด และถาม ในขณะที่ผู้เรียนกำลังฟังผู้อภิปรายอื่นพูดแสดงความคิดเห็นนั้น ความรู้สึกนึกคิดของเขาจะพัฒนาไปในรูปของ “การเตรียมพร้อม” ที่จะวิจารณ์ ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม และที่จะถาม แต่การรับฟังความคิดการวิจารณ์ และการตัดสินใจเห็นด้วยกับเรื่องที่ได้รับฟังนั้น เป็นสิ่งที่จะต้องใช้เวลาจำกัด ไม่มีเวลาที่จะใช้คิดตัดสินใจมาก ดังนั้นขบวนการเรียนทั้งหลายจึงฝังติดแน่น และอยู่นาน

เนื่องจากขบวนการเตรียมพร้อมเพื่อตัดสินใจนั้นใช้เวลาอย่างมาก ผู้เรียนจึงมักจะตั้งใจฟังและพยายามแก้ไขข้อบกพร่องในการฟังของตน เพื่อจะได้สาระหรือเนื้อหาจากการฟัง ซึ่งถ้าเป็นการบรรยายแล้ว ผู้ฟังย่อมจะไม่แก้ไขข้อบกพร่องในการฟังของตน

การพูดอภิปราย เป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกของผู้ร่วมอภิปรายอีกด้วย นั่นคือการอภิปรายมิได้มีแต่เพียงผลว่า ผู้เรียนเรียนอะไรเท่านั้น แต่ยังมีผลว่า ผู้เรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อการเรียนอีกด้วย นั่นหมายความว่า เมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งแล้วเขาจะเป็นผู้ให้ความร่วมมือและมีความรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมนั้นและเขาจะต้องเป็น “คนเก่ง” อีกด้วย เพราะเขาจะต้องเป็นผู้หนึ่งที่ถูกเพื่อน ๆ วิจารณ์ นอกจากนี้ยังจะต้องแสดงข้อคิดเห็นของตนเอง ดังนั้นเขาจะพยายามแสวงหาสิ่งที่ตอบสนองความต้องการของตนเองจนเป็นที่พอใจ ทั้งนี้ ผลที่ได้ก็คือการพัฒนาความสามารถของเขา การปรับตนเองให้เข้ากับคนอื่นได้ มีความเข้าใจผู้อื่น มีความเชื่อมั่นในตนเอง และให้ความร่วมมือในการช่วยแก้ปัญหาพร้อมกับผู้อื่น

10.2 หน้าที่ของผู้ร่วมอภิปรายในชั้น ในชั้นเรียน ผู้ที่มีส่วนร่วมอภิปรายในชั้นก็คือ ครู และนักเรียน

10.2.1 ครู ครูคือผู้นำการอภิปรายที่ดี ครูจะต้องสร้างความเป็นกันเอง สร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันระหว่างครูและนักเรียน เพราะถ้าปราศจากสิ่งเหล่านี้แล้ว เหตุการณ์ภายในห้องเรียนจะยุ่งเหยิงจนไม่มีระเบียบ เพราะนักเรียนอาจจะทำการกลั่นแกล้งครู และครูก็จะพยายามเอาชนะนักเรียน

ระเบียบวินัยในห้องเรียน (discipline) นั้นเป็นสิ่งที่จำเป็น และสำคัญ แต่ระเบียบวินัยนั้นไม่จำเป็นจะต้องมาจากการตีหน้าเคร่งขรึมตลอดเวลาของครู หรือสั่งให้นักเรียนนั่งนิ่งหรือเขียนสื่อให้วุ่นวายด้วยการพูดข่มขู่ หรือให้เด็กนั่งกอดอกด้วยความกลัว ที่จริงระเบียบวินัย

ที่ดี ย่อมเกิดจากความเข้าใจกันและนับถือซึ่งกันและกัน (mutual respect) ระหว่างครูและนักเรียน ครูส่วนมากมักจะมองข้ามความจริงข้อนี้ไป แล้วสร้างบรรยากาศของความมีระเบียบวินัยในห้องเรียนขึ้น ทำให้เกิดความกลัว ความเกลียดชัง และทำให้นักเรียนตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งล้วนแต่เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้น ครูควรระลึกไว้เสมอว่า ระเบียบวินัย (discipline) ในห้องเรียนนั้นเกิดขึ้นจากความเข้าใจกันและนับถือซึ่งกันและกัน (mutual respect) ส่วนความเคารพนับถือซึ่งกันและกันนั้น ย่อมเกิดขึ้นเมื่อโอกาสของการสื่อความหมายระหว่างบุคคลสองฝ่าย หรือที่เรียกว่ายุควิถี (two-way communication) เกิดขึ้น

ครูควรเตรียมการอภิปรายในชั้นให้พร้อม นั่นก็คือครูจะต้องแบ่งนักเรียนออกเป็นหมู่ ถ้าทั้งครูและนักเรียนไม่มีการเตรียมมาแล้ว การอภิปรายจะเป็นสิ่งที่สับสน วุ่นวาย และจะกลายเป็นการถกเถียงที่ไม่มีเหตุผล อีกทั้งทำให้เสียเวลาอีกด้วย

นอกจากนี้แล้ว ครูจะต้องตั้งหัวข้อ หรือวัตถุประสงค์ของการอภิปรายไว้ให้กับนักเรียน แล้วให้นักเรียนดำเนินการอภิปรายไปสู่วัตถุประสงค์นั้น ๆ อย่างไรก็ตามที่ดีครูควรมีทัศนคติที่ดี โดยยอมรับความจริงที่ว่า นักเรียนสามารถที่จะเรียน และ สอนกันเองได้ โดยมีครูเป็นผู้แนะนำเท่านั้น นักเรียนสามารถที่จะจำกัดขอบเขตของเรื่องที่ตนสนใจ เหมาะสม หรือที่มีประโยชน์ต่อพวกตน ถ้าครูมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนดังกล่าวแล้ว และมีการเตรียมให้พร้อม ครูก็คาดการณ์ได้ว่า การอภิปรายนั้นจะออกมาในรูปของการพูดที่มีเหตุผล ข้อคิดเห็นที่แสดงออกมาก็มีความหมาย มีหลักการ และ การอภิปรายนั้นจะแสดงให้เห็นว่านักเรียนเป็นผู้ที่รู้จักรับผิดชอบต่อสังคมของตน

10.2.2 นักเรียน นักเรียนซึ่งเป็นผู้อภิปราย ควรจะเข้าใจถึงหลักเกณฑ์ของการอภิปราย ดังได้กล่าวมาแล้ว ควรจะเข้าใจว่าการอภิปรายนั้นมิใช่การตอบคำถาม มิได้หมายความว่าผู้ใดตอบได้หมดก็จะเป็นผู้ชนะ และไม่ใช่ว่าการถกเถียงกัน แต่การอภิปรายเป็นการแสดงความรู้สึกรู้จักคิด ตลอดจนข้อคิดเห็นที่มีเหตุผล และมีหลักการ ถ้าจะมีการโต้แย้ง ก็ควรจะโต้แย้งอย่างมีเหตุผล การอภิปรายมิได้หมายความว่า ผู้อภิปรายจะต้องช่วยกันพูดจนฟังไม่ได้ศัพท์ แต่หมายความว่าผู้อภิปรายจะต้องรวมอยู่เป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่มจะมีวัตถุประสงค์ของตนเอง แต่ละคนจะพูดในเวลาจำกัด จะแสดงความคิดเห็นที่มีเหตุผลเพื่อนำไปสู่วัตถุประสงค์ของการอภิปราย (เช่นการแก้ปัญหา หรือสรุปข้อคิดเห็น) ตลอดจนให้คำแนะนำในที่สุด ผู้อภิปรายแต่ละคนควรยึดหลักเบื้องต้นในการอภิปราย คือ การเข้าใจกันและนับถือซึ่งกันและกัน (mutual respect) ซึ่งหมายถึงการเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่นด้วย

การอภิปรายที่เป็นการแก้ปัญหา นั้น ควรดำเนินไปตามหลักเหตุผลโดยใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์ดังนี้คือ : ให้คำจำกัดความหรือวิเคราะห์ปัญหานั้น ๆ ตั้งแนวทาง หรือวัตถุประสงค์ของการแก้ปัญหาไว้ พิจารณาข้อคิดเห็นที่จะช่วยแก้ปัญหานั้น ๆ และเสนอข้อแนะนำ ถ้าการอภิปรายเพื่อแก้ปัญหาได้ดำเนินไปในรูปนี้แล้ว ก็จะทำให้การอภิปรายนั้นเป็นระเบียบ น่าสนใจ และประสบความสำเร็จ

10.3 ชนิดของการพูดอภิปรายในห้องเรียน การพูดอภิปรายในห้องเรียนอาจแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การพูดอภิปรายสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา และการพูดอภิปรายสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

10.3.1 การพูดอภิปรายสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษานั้น ครูจะทำหน้าที่เป็นประธานหรือเป็นผู้ดำเนินการอภิปราย ครูจะต้องให้ความช่วยเหลือแก่เด็กในวัยนี้มาก เพราะเด็กในวัยนี้ยังมีประสบการณ์น้อย ในการดำเนินการอภิปราย ครูอาจจะพูดนำการอภิปรายด้วยการตั้งปัญหา ยกตัวอย่าง เช่น ถ้าครูจะให้เด็กนักเรียนพูดเกี่ยวกับเรื่อง “ระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน” หรือ “วิธีข้ามถนนด้วยความปลอดภัย” ครูอาจจะเริ่มด้วยการให้เด็กคนใดคนหนึ่งอธิบายถึงกฎหรือหลักเกณฑ์ แล้วให้เด็กคนอื่น ๆ พูดเพิ่มเติม หรือครูอาจจะเปลี่ยนวิธีการทั้งหมดให้เป็นเกมกีฬาและการเล่น นั่นคือ สมมติให้นักเรียนคนหนึ่งในชั้นเป็นนักเรียนเข้าใหม่ ผู้ซึ่งต้องการจะรู้เกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนจากเพื่อน ๆ แล้วให้นักเรียนในห้องผลัดเปลี่ยนกันพูดถึงระเบียบข้อบังคับนั้น ๆ

วิธีดังกล่าวข้างต้นนี้ เป็นวิธีคล้าย ๆ กับการทบทวนบทเรียน (review) และใช้สำหรับนักเรียนชั้นประถมต้น ๆ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานไปสู่การอภิปรายขั้นสูงต่อไป

10.3.2 ในกรณีที่เด็กอยู่ในชั้นมัธยมศึกษา นั้น ก็ควรจะใช้วิธีที่เป็นพิธีการมากขึ้นคือ แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 6 - 8 คน แล้วตั้งหัวข้อสำหรับอภิปรายเป็นรูปคำถาม เช่น “ทางโรงเรียนควรจะจัดทัศนศึกษาออกสถานที่หรือไม่?” หรือ “ควรจะจัดนักเรียนให้เป็นเจ้าหน้าที่จราจรสำหรับโรงเรียนหรือไม่?” หลักจากนั้นจึงให้นักเรียนในกลุ่มอภิปรายกันเอง เป็นต้น ครูอาจจะใช้วิธีที่ไม่เป็นพิธีการ (informal) ก่อน เมื่อนักเรียนมีประสบการณ์มากขึ้น จึงเปลี่ยนมาเป็นวิธีที่เป็นพิธีการ (formal) ซึ่งอาจจะเป็นการอภิปรายแบบ Panel หรือแบบสัมมนา (Seminar) ก็ได้ ส่วนเรื่องที่จะนำมาอภิปรายนั้น ควรจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สังคม หรือเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง หรือเรื่องเกี่ยวกับกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายทั่วไปที่ประชาชนทั่วไปควรรู้

ไม่ว่านักเรียนจะทำการอภิปรายแบบใดก็ตาม ครูควรจะเป็นประธาน หรือผู้ดำเนินการอภิปรายเสมอ และการอภิปรายทั้งหลายควรอยู่ในรูป (form), ตัวปัญหา, วัตถุประสงค์, วิธีแก้ปัญหาที่อาจเป็นผล, การแก้ปัญหา และข้อเสนอแนะ

11. เทคนิคในการสอนแบบอภิปราย

ในการสอนแบบอภิปรายในชั้นเรียนนั้น ก็คือ การสอนให้นักเรียน กล่าวพูดแสดงความคิดเห็น อย่างมีเหตุผลนั่นเอง แต่เนื่องจากระบบการสอนแบบเก่า ๆ ของไทย ผสมกับการให้ความเคารพนับถือครูอย่างมาก จึงทำให้นักเรียนกลัว และเกรงขามในตัวครูจนไม่กล้าที่จะพูดแสดงความคิดเห็น โดยไม่ได้รับการอนุญาตจากครู สิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคทำให้การพูดอภิปรายไม่ประสบความสำเร็จ และมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ครูซึ่งได้ชื่อว่าเป็น “ช่างปั้นมนุษย์” จึงต้องใช้ความพยายามที่จะทำให้นักเรียนในแต่ละกลุ่ม กล่าวพูดแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลเหมือนกับการคุยกับเพื่อน ๆ ในชีวิตประจำวัน ตามที่มีผู้ศึกษาค้นคว้ามาแล้ว เทคนิคหรือวิธีที่จะช่วยให้นักเรียนกล้าพูด และมีส่วนเข้าร่วมในการอภิปรายนั้นมีอยู่ 3 วิธี คือ ใช้วิธีถามโดยตรง วิธีนำด้วยคำถาม และวิธีที่เรียกว่า Case Study หรือคดีศึกษา

11.1 การใช้เทคนิคด้วยวิธีถามโดยตรง (The direct question technique) นั่นก็คือ ครูจะถามนักเรียนแต่ละคนในกลุ่ม ในการถามคำถามนี้ครูควรระมัดระวังเป็นพิเศษ ครูควรจะใช้ประโยคต่อไปนี้ ให้น้อยที่สุด เช่น “ใช่แล้ว” “ไม่ถูก” “เราควรจะทำอะไรอีก?” “เธอมีความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องนั้นอย่างไร?” เพราะประโยคเหล่านี้ดูเสมือนหนึ่งเป็นกระบวนการของการซักถาม (series of dialogues) แต่การอภิปรายนั้นมีจุดหมายที่จะให้นักเรียนเป็นผู้พูดเอง โดยมีครูเป็นผู้สนับสนุน และคำถามที่ครูจะถามนักเรียน ก็ควรจะเป็นคำถามที่สัมพันธ์ต่อเนื่องกับเรื่องที่นักเรียนพูด จนเป็นการสนทนา (Conversation) วิธีการที่ดีอีกข้อหนึ่ง ก็คือ ครูควรจะต้องจัดโต๊ะในห้องเรียนให้เป็นรูปครึ่งวงกลม ตัวครูเองควรจะนั่งรวมอยู่ในกลุ่มของนักเรียนด้วยกัน และควรสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเอง ในการที่จะให้เด็กคนต่อไปเป็นผู้พูดนั้น ครูควรที่จะถามคำถามก่อน แล้วจึงเรียกชื่อนักเรียนให้พูด ทั้งนี้ เพื่อเป็นการให้เวลาในการเตรียมตัวแก่เด็ก และไม่เป็นการจู้จี้จกใจเกินไป ถ้าครูเรียกชื่อเด็กก่อนแล้วจึงถามคำถาม เด็กจะมีความรู้สึกเหมือนถูกจู้จี้จกใจ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้ลืมเรื่องที่จะพูด หรือพูดไม่ออก หรือแสดงพฤติกรรมมธกกรรมได้ เมื่อเด็กไม่เข้าใจคำถาม ครูควรจะอธิบายคำถามให้แจ่มแจ้ง หรืออาจจะถามด้วยคำถามใหม่ ที่มีความหมายเช่นเดียวกัน

ในกรณีที่เป็นกรอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) ครูควรเขียนหัวข้อ หรือเรื่องที่จะให้นักเรียนแต่ละกลุ่มอภิปรายลงบนกระดานดำ แล้วให้แต่ละกลุ่มทำการอภิปราย โดยใช้เวลาประมาณ 10 - 20 นาที เพื่อหาวิธีแก้ปัญหา หรือคำตอบของคำถามที่นำมาอภิปราย กลุ่มผู้ทำการอภิปราย จะมีขนาดเพียง 6 - 8 คนเท่านั้น หลังจากนั้น แต่ละกลุ่มก็จะรายงาน (ด้วยปากเปล่า) ให้แก่สมาชิกทุกคนในชั้นเรียน การรายงานนี้ ส่วนใหญ่แล้วมักจะให้ผู้แทนแต่ละกลุ่มเป็นผู้พูดรายงาน เมื่อสมาชิกในชั้นมีข้อสงสัย ก็ให้มีการถามหลังจากการรายงานของแต่ละกลุ่ม และทุกคนในกลุ่ม (มิใช่ผู้แทนคนเดียวเท่านั้น) มีสิทธิ์ที่จะตอบ หรืออธิบายข้อซักถามนั้น ๆ ได้

11.2 การใช้เทคนิคด้วยวิธีนำด้วยคำถาม (The leading question technique) คือ การใช้คำถามเพื่อเร้า หรือส่งเสริมให้มีการอภิปรายกัน วิธีนี้จะทำได้โดยที่ผู้นำการอภิปราย (คือครู) ได้ป้อนคำถามให้แต่ละกลุ่ม แต่ละคำถามจะมีข้อความสั้น ๆ ที่เร้าความสนใจของผู้อภิปราย วิธีที่นิยมกันมากที่สุด ก็คือ ข้อความที่มีทั้งเหตุและผล (pros and cons) แล้วให้แต่ละกลุ่มแสดงความคิดเห็น

วิธีต่อไปที่ใช้กัน ก็คือ การเล่าเรื่องสั้น ๆ ให้ฟัง แล้วถามว่าปัญหาของเรื่องนั้น ๆ คืออะไร นี่คือจุดเริ่มต้นที่จะดึงดูดให้นักเรียนพูดอภิปรายกันภายในห้องเรียน เมื่อนักเรียนเริ่มพูดแล้ว ครูควรลดการพูดให้น้อยลงให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (ให้จำไว้ว่า ผู้ที่มีหน้าที่พูด คือ นักเรียน) แต่จะช่วยสนับสนุนและชักจูงให้นักเรียนที่อายไม่กล้าพูด ได้มีโอกาสพูดพอสมควร และจะช่วยทำให้นักเรียน ที่พูดอยู่ตลอดเวลา ได้หยุดพูดบ้าง เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้พูด ครูจะเป็นผู้สรุปการอภิปราย เป็นครั้งเป็นคราว และจะเป็นผู้นำผู้อภิปรายไปสู่การอภิปรายขั้นต่อไป ถ้าการอภิปรายมีการเตรียมมาดีแล้ว จะพบว่า ผู้อภิปรายจะมีความคิดเห็นขัดแย้งกัน แล้วผู้อภิปรายก็จะเสนอข้อคิดเห็นของตนอย่างมีเหตุผล ทั้งหมดนี้จะเป็นการพูดอภิปรายอย่างแท้จริง นักเรียนแต่ละคน ที่ทำการอภิปราย จะเรียนรู้วิธีพูดอย่างมีเหตุผล จะเรียนรู้ถึงการเคารพและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น จะเรียนรู้ถึงมรรยาทของการพูด และจะเรียนรู้ถึงการเป็นผู้ฟังที่ดี แล้วการอภิปรายก็จะสนุก น่าสนใจ มีความหมาย และมีคุณค่าสมควรแก่การฟัง

11.3 การใช้เทคนิคด้วยวิธี Case Study หรือคดีศึกษา บางครั้งเรียกวิธีนี้ว่า การสอนปัญหา (Problem Technique) เพราะได้ดัดแปลงหลักเบื้องต้นของการอภิปรายมาเป็นหลักของการสอน วิธีการของวิธีนี้ก็คือเมื่อครูอธิบาย (สอนถึง) เรื่องใดเรื่องหนึ่งจบแล้ว ต่อมาครูจะยกตัวอย่างขึ้นมา

ตัวอย่างหนึ่ง แล้วให้นักเรียนอภิปรายเพื่อหาวิธีแก้ปัญหาในตัวอย่างนั้น ๆ ขอยกตัวอย่างเช่น เมื่อครูอธิบายถึงเรื่องหน้าที่ของพลเมืองดี แล้วก็ยกตัวอย่างว่าในขณะที่นักเรียน ก. นั่งรถประจำทางกลับบ้านนั้น นักเรียน ก. ได้เห็นชายคนหนึ่งกำลังล้วงกระเป๋าหญิงสาวคนหนึ่ง ปัญหาที่มีอยู่ว่านักเรียน ก. ควรจะทำอะไร การที่นักเรียนในชั้นอภิปรายเพื่อให้ได้คำตอบของปัญหานี้ เราเรียกว่า Case Study จะสังเกตได้ว่าการศึกษาระดับสูงที่เกี่ยวกับการแก้ปัญหา ซึ่งจะต้องใช้หลักวิชาและเหตุผลเข้าช่วยแล้ว มักจะใช้วิธี Case Study เช่นการศึกษาวิชาศึกษาศาสตร์ วิชากฎหมาย วิชาการปกครอง วิชาการบริหาร ฯลฯ

ในบางครั้งผู้เรียนมีความพร้อมและมีความสามารถเพียงพอแล้ว ครูก็จะให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อให้คนอื่น ๆ ที่เหลือได้สังเกตผลตลอดจนพฤติกรรมด้วยวิธีเช่นนี้เราเรียกว่า **วิธี Role Playing หรือบทบาทสมมุติ** นั่นก็คือครูจะจัดให้นักเรียนคนที่ 1 เป็นนักเรียน ก. ที่เห็นเหตุการณ์การล้วงกระเป๋า และให้นักเรียนคนที่ 2 เป็นหญิงสาวเจ้าของกระเป๋า และนักเรียนคนที่ 3 เป็นคนล้วงกระเป๋า จากนั้นจึงให้กลุ่มคนทั้งสามนี้ออกไปแสดงหน้าชั้น ต่างคนต่างก็แสดงบทบาทของตน นักเรียนคนที่ 1 ซึ่งเป็นคนเห็นการล้วงกระเป๋าจะต้องแสดงวิธีการแก้ปัญหาด้วย

จะเห็นได้ว่าวิธี Role Playing เป็นวิธีที่ต่อจาก Case Study ซึ่งมีการแสดงบทบาทเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย วิธีนี้มักใช้ในการศึกษาระดับสูง (ที่ผู้เรียนรู้จักใช้เหตุผลในการตัดสินใจและแก้ไขเหตุการณ์) หรือชนเผ่างานเช่นการฝึกกล้าความ, การฝึกสอน, การฝึกการขาย, การฝึกงานด้านบริหาร, การออกพัฒนาท้องถิ่น ฯลฯ

ครูก็จะใช้วิธี Case Study หรือ Role Playing กับนักเรียนนั้นเชื่อมั่นใจว่า นักเรียนรู้หลักการ มีความรู้ และเข้าใจปัญหาดี มิฉะนั้นแล้ว การพูดอภิปราย เพื่อแก้ปัญหาก็จะไม่สัมฤทธิ์ผล

โดยปกติแล้ว หลังจากการอภิปราย (แบบใด ๆ ก็ตาม) ได้สิ้นสุดลงแล้ว ครูซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการอภิปรายจะต้องสรุปผลที่ได้จากการอภิปรายในปัญหานั้น ๆ จึงจะนับว่าเป็นการสอบแบบอภิปราย (Class Discussion) ที่สมบูรณ์

สรุป อาจจะมีผู้ที่ฉลาด รู้จักควบคุมสถานการณ์ภายในห้องเรียน ให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย แต่ในการสอนหนังสือซึ่งเป็นศิลปะแขนงหนึ่ง ย่อมลึกซึ้งไปกว่านั้น ครูไม่เพียงแต่เป็นผู้ที่ทำให้ห้องเรียนเป็นสถานที่ที่ผู้เรียนอยากจะเข้าไปตักตวงความรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นผู้ทำให้ผู้เรียนรู้จักเคารพในความคิดเห็น และคุณค่านิยม (values) ของผู้อื่น รู้จักพูดแสดง

ความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล รู้จักปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น และทำให้ห้องเรียนเป็นสถานที่แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น เพื่อให้สติปัญญาแตกฉานเจริญงอกงามต่อไป

การสอนแบบอภิปราย เป็นวิธีที่ดีวิธีหนึ่งที่จะได้มาซึ่งคุณค่าดังกล่าว เพื่อให้การอภิปรายมีความหมาย และน่าสนใจ ครูจะต้องเตรียมการอภิปรายไว้ให้พร้อม และนักเรียนจะต้องรู้ว่าตนมีหน้าที่ที่จะรับผิดชอบต่อสิ่งใดบ้าง ทุกคนจะต้องมีความรู้สึกละอายใจกับข้อคิดเห็นและข้อขัดแย้งของผู้อื่น ในการพูดของนักเรียนนั้น จะต้องเป็นไปตามหลักความจริง และในแง่ของข้อคิดเห็นที่มีเหตุผล การร่วมมือกันพิจารณาถึงปัญหา, การแสวงหาข้อแนะนำ, การมีส่วนร่วมรับรู้, ความเข้าใจในปัญหาและการที่มีความสนใจร่วมกัน ย่อมเป็นสิ่งที่นำไปสู่จุดหมายของการศึกษาที่มีคุณค่ายิ่ง

แบบฝึกหัดบทที่ 15

ก. จงเตรียมการอภิปราย โดยจัดกลุ่มอภิปรายของท่านขึ้นเอง ประมาณ 5 คน พร้อมทั้งผู้ดำเนินการอภิปราย แล้วอภิปรายเรื่องต่อไปนี้ (ใช้เวลาประมาณ 20-30 นาที)

1. “แต่งกายอย่างไร จึงจะสวยและสุภาพ”
 2. “ภาษากับวัฒนธรรมไทย”
 3. “จิตวิทยากับอาชีพครู”
 4. “ภูมิศาสตร์กับเศรษฐกิจของประเทศ”
 5. “คณิตศาสตร์กับชีวิตประจำวัน”
 6. “วิทยาศาสตร์กับสันติภาพ”
 7. “วัยรุ่นควรจะประพฤติตัวอย่าง จึงจะเป็นเยาวชนที่ดี และทันสมัย”
 8. “เล่นกีฬาอย่างไร จึงเสมือนหนึ่งได้ยาวิเศษ”
 9. “ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน”
 10. “พระพุทธศาสนากับสังคมไทย”
- ข. จงวิจารณ์กลุ่มอภิปราย โดยใช้หลักเกณฑ์ในการวิจารณ์ในบทที่ 18

(ตัวอย่างการอภิปราย)

อภิปราย*

เรื่อง ศิลปะการโต้วาที

ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2505

พ.ต.ต.ประสัทธ์ ปันยารชุน

สวัสดิศรัภท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย

การอภิปรายในวันนี้ก็อยู่ในหัวข้อชื่อเรื่อง “ศิลปะการโต้วาที” ความจริงท่านผู้อภิปรายทั้งสี่ท่านนี้ ไม่ต้องการคำแนะนำใด ๆ เพราะเพียงแต่คุณได้เห็นหน้าก็รู้จักกันทั่วแล้ว แต่เพื่อให้เป็นไปตามธรรมเนียมผมจะขอแนะนำสั้น ๆ

ผู้ที่นั่งทางขวาสุดของกระผมก็คือคุณสุภาพสตรีที่มีชื่อว่า อาจารย์เต็มศิริ บุญยสิงห์ ท่านผู้นี้มีงานประจำเป็นครูสอนหนังสือ ส่วนงานอดิเรกนั้นเป็นดาราดำวาที และนักอภิปรายของเมืองไทยเราขณะนี้

อีกสามท่านซึ่งเป็นสุภาพบุรุษ นั่งงานประจำก็เป็นนักหนังสือพิมพ์แต่ละท่านก็มีงานอดิเรกมากมาย ผู้ที่นั่งทางขวาคือ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ท่านผู้นี้ไม่ว่าจะจับงานอะไรที่เป็นงานจริงจัง หรือว่างงานอดิเรก สามารถเรียกได้ว่าเป็นนักดำวาทีได้โดยสมบูรณ์ แม้แต่ระยะหลังนี้ ไปเป็นนักแสดงภาพยนตร์ของฮอลลีวูด ก็ได้เหยียบขั้นนายกรัฐมนตรีนะ

ผู้ที่นั่งซ้ายผมนี้ก็คือ คุณสถิตย์ เสมานิล ท่านผู้นี้จนกระทั่งเดี๋ยวนี้ก็ยังเป็นนักกลอนสดฝีปากเอก และเมื่อเกือบ ๆ 30 ปีมาแล้ว เป็นดารานักดำวาทีสมัยเจ้าคุณโอวาทวรทิจ สมัยโน้นเลยทีเดียว เวลานี้ท่านจะได้ฟังทัศนะของท่านในเรื่องการดำวาที ที่ท่านได้ผ่านพบมาตั้ง 30 ปี

ถัดไปทางซ้ายสุดก็คือ คุณเสฐียร พันธรังษี เป็นนักเขียนคอลัมน์ที่เรียกว่าคอลัมน์นิสต์ แล้วก็ยังเป็นนักธัมมะธัมโม แต่ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ออกโรงในการดำวาที แต่ก็ได้สนใจในเรื่องการดำวาที การอภิปรายตลอดมา ซึ่งวันนี้ก็ถือว่าพวกเราได้มีโอกาสจะได้ฟังความเห็นของท่านด้วย

การอภิปรายในวันนี้ คำโฆษณาตามหนังสือพิมพ์บอกว่า ศิลปะแห่งการดำวาที แต่ผมเข้าใจว่าเมื่อตอนที่ผมได้รับเชิญตลอดทั้งที่นักอภิปรายได้รับเชิญนี้ ได้เชิญกันมาอภิปราย

* ผู้อภิปรายมี : ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, อาจารย์เต็มศิริ บุญยสิงห์, นายเสฐียร พันธรังษี และ นายสถิตย์ เสมานิล

ผู้ดำเนินการอภิปราย : พ.ต.ต. ประสัทธ์ ปันยารชุน

ถึงเรื่องการโต้วาที่ ซึ่งผมอยากจะถือว่าเรื่องการโต้วาที่นี้เป็นเรื่องที่จะอภิปรายในวันนี้ เพราะเหตุที่เราจะพูดได้กว้างกว่าศิลปะแห่งการโต้วาที่ เท่าที่ฟังประธานจัดงานได้พูดไปเมื่อตะกี้นี้ เดียวนี้ดีขึ้นหรือว่าดีขึ้นน้อยลง ซึ่งเรื่องเหล่านี้ผมจะถือว่าเป็นการอภิปรายที่จะให้ท่านนักอภิปรายแต่ละท่านแสดงความรู้สึก ความเห็นมาได้อย่างเต็มที่ ผมจะไม่ถือหลักการอะไร หรือว่าจะวางแนวอะไรทั้งสิ้น เพราะผมถือว่าในที่นี้ผมมามีหน้าที่เพียงดำเนินการอภิปราย สิทธิที่ท่านจะพูดทั้งหลายนี้เป็นของแต่ละท่าน ตามเวลาพอสมควร

เพราะฉะนั้นผมอยากจะขอเชิญคุณเต็มศิริเป็นผู้เริ่มแรกในเรื่องนี้ จะอภิปรายกันอย่างไร หรือว่าความรู้สึกของคุณเต็มศิรินั้นมีอย่างไรในเรื่องการอภิปรายในวันนี้ ขอเชิญครับ

อาจารย์เต็มศิริ บุญยสังข์

พูดถึงการโต้วาที่ ถ้าเผื่อจะพูดถึงว่าการโต้วาที่รุ่นแรก ๆ เขาทำอย่างไรกันละก็ดิฉันเห็นจะไม่มีความรู้พอที่จะเรียนได้ แต่ว่าการโต้วาที่สมัยต่อมา ที่ทำกันจริง ๆ จัง ๆ ในพ.ศ. 2478 และ 2479 นั้น ความจริงตอนนั้นดิฉันก็เป็นเด็กเกินไปกว่าที่จะฟังการโต้วาที่ได้แล้ว โต้วาที่สมัยนั้น ดูเหมือนเด็กเขาจะไม่ฟังกัน ฟังกันแต่ผู้ใหญ่ ไม่เหมือนสมัยนี้

ในการเปิดการแข่งขันโต้วาที่แห่งชาติซึ่งกรมศิลปากรเป็นผู้จัด ใช้เวลา 2 ปีเต็มแข่งขันกันนั้น ท่านอธิบดีกรมศิลปากรขณะนั้น แจ้งให้ที่ประชุมท่านผู้ฟังทราบว่าการโต้วาที่นี้มันเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่จะอำนวยความสะดวกประโยชน์ทั้งในด้านวิชาการ และด้านวาทศิลป์ ท่านกล่าวสั้น ๆ แค่นี้ แล้วก็กล่าวถึงเรื่องอื่นที่นึ่งที่อะไร แต่ท่านกล่าวไว้โดยใจแจ้งเลยว่สมัยนั้น ถ้าเผื่อจะโต้วาที่ละก็จะต้องให้เป็นประโยชน์ และประโยชน์นั้นต้องได้ทั้งทางวิชาการและทางวาทศิลป์

ทีนี้สำหรับความเห็นของดิฉัน ถ้าเผื่อจะให้เปรียบเทียบ การโต้วาที่ของสมัยก่อนกับสมัยนี้ละก็ เห็นจะเปรียบเทียบได้ยาก อะไรก็ตามที่ไม่ได้อินกับหูแล้วก็มาเปรียบเทียบกับสิ่งที่ตัวมีความใกล้ชิดอยู่ที่นี่ มันเปรียบเทียบไม่ได้ แต่ว่าในฐานะที่เคยได้โต้วาที่มาบ้าง ตัวดิฉันเองเห็นว่า การโต้วาที่ขึ้นกับคนสามพวกโดยแน่นอน การโต้วาที่ ถ้าเผื่อจะให้เป็นการโต้วาที่ที่ดี ผู้จัดนั้นจะสำคัญมาก ต่อมาก็คนพูดแล้วก็คนฟัง ถ้าเผื่อหมู่ใดหมู่หนึ่งของคณะผู้จัด ผู้พูด ผู้ฟังนี้ ทำพลาดไปเสียหมู่หนึ่ง ดิฉันว่าการโต้วาที่นั้นทำให้ดีไม่ได้ ดิฉันจะยกตัวอย่างง่าย ๆ แล้วก็ถ้าเผื่อมีเวลาที่หลังค่อยพูดให้ละเอียดนะละ

คนจัดนี้เวลานี้การโต้วาที่ก็ทราบแล้ว การโต้วาที่นี้ถ้าเผื่อจัดขึ้นละก็โดยมากมักจะเป็นเรื่องของการสาธารณกุศล เมื่อเป็นสาธารณกุศลก็อยากได้สตางค์มาก ๆ เอาไปทำบุญ ทีนี้

ถ้าเผื่ออยากได้สแตงค์มาก ๆ เอาไปทำบุญ โดยมากสมัยนี้เกี่ยวกับเรื่องพูด ๆ ก็มักจะจัดไว้ว่าที่มากกว่าอภิปราย ดูเถอะคะ ถ้าเผื่อจัดอภิปรายก็ได้สแตงค์น้อยหน่อยอย่างวันนี้ ถ้าจัดไว้ว่าที่ได้สแตงค์มากหน่อย คราวนี้ *เท่าที่ดิฉันสังเกตดูสมัยก่อนเรื่องโต้วาทีรู้สึกว่ามีผู้จัดระวังเรื่องโต้วาทีมาก ต้องให้ตรงความมุ่งหมายแห่งเลยต้องมีวิชาการและกวีาศิลป์* เป็นต้นว่า เรื่องสมัยก่อนที่เขาได้กัน ขุนช้างดีกว่าขุนแผน ขุนช้างขุนแผนดีกว่าพระอภัยมณี เป็นเศรษฐกิจดีกว่าคนจน ดีมน้ำชาติดีกว่าดีมสุรา น้ำมีประโยชน์กว่าไฟ ไปทางบกสะดวกกว่าไปทางน้ำ ตายดีกว่าไม่ตาย เรื่องสมัยก่อนเป็นอย่างนี้

คราวนี้มาถึงเรื่องโต้วาทีสมัยนี้ นี่พูดถึงฝ่ายผู้จัด ผู้จัดอยากได้สแตงค์มาก เท่าที่ดิฉันสังเกตดู นิดที่ได้สแตงค์มากที่สุดตั้งแต่ดิฉันเคยโต้วาทีนะ มีอยู่สองสามเรื่องเท่านั้นละ เป็นต้นว่า เรื่องรักของหญิงจริงแท้แน่กว่าชาย นี่นะคะคนฟังเยอะ รักเดียวดีกว่าหลายรัก คนฟังเยอะ ที่ไม่พอนั่งมานั่งกันหน้าเวทีนี้เต็มหมดเลย ได้เงินหมื่นกว่า รักเดียวดีกว่าหลายรัก นี่นะคะโต้วาทีสมัยใหม่มันเป็นอย่างนี้ แต่ว่าดูเรื่องโต้วาทีที่เขาจะมาให้ได้จะเห็นว่า *โต้วาทีนะไม่ว่าสมัยไหน ๆ มักเป็นสาระบันเทิงด้วย คือจะต้องมีสาระนิดหน่อยแล้วก็ให้หัวเราะกันบ้าง* รู้สึกจะเป็นอย่างนั้น

ที่นี้ในฐานะผู้จัดนี้ดิฉันว่าที่ควรระวังมากที่สุด ก็คือการจัดเรื่องต้องเอาให้ดี ถ้าเผื่อเรื่องไม่ดีมันก็ลำบาก อย่างน้อยที่สุดก็ได้สแตงค์น้อย ประเดี๋ยวดิฉันขอมาพูดทีหลัง นี่ยกตัวอย่างอันเดียวก่อน

คราวนี้สำหรับผู้พูดก็เหมือนกัน ดิฉันว่าการโต้วาทีสมัยนี้อะไร ๆ มันอยู่ที่จะได้สแตงค์หรือไม่เท่านั้น ถ้าเผื่อผู้จัดคิดว่า ถ้าเชิญท่านเหล่านี้มาพูดละก็ คิดว่าจะได้สแตงค์มาก ขอเชิญมาพูด โดยมากสมัยนี้มันวัตถุเสียแล้วละ โดยมากมักจะหลีกใหญ่ไปอยู่ที่นั่น ที่นี้พูดถึงผู้พูด คือ *ผู้พูดจะรู้จักผู้พูดที่ดีที่สุดนี้คือการนั่งคุยกันหลังเวทีก่อนที่จะออกมาพูด* โดยมากผู้พูดส่วนมากนี้พอขึ้นมาจากกระไดหลังแล้วจะมานั่ง พอมานั่งคุยที่เก้าอี้มักจะบอกว่า แหมวันนี้ถ้าจะแย้มไม่ค่อยได้เตรียมมาเลย ตัวดิฉันเองไม่ทราบว่าจะใครจะใช้หลักอะไรก็แล้วแต่ ดิฉันไม่เคยพูดประโยคนั้น ดิฉันถือว่า ปมาโท มจฺจุโน ปทฺ ประมาทละตายเลย เพราะว่า *การโต้วาทีนี้ ถ้าเผื่อไม่ดี เป็นการฆาตกรรมตัวเองชนิดหนึ่งเหมือนกัน* ตายในทันทีทันใด ดิฉันว่าถ้าเผื่อผู้ใดคนไหนมาบอกว่าไม่ได้เตรียมเลย ถ้าจะแย้มแล้ว ดิฉันฟังไม่สู้จะชอบใจ เพราะตัวดิฉันเองไม่เคยพูดอย่างนั้น นี่พูดถึงผู้พูดทั่ว ๆ ไป *เพราะไม่ได้เตรียมเท่านั้นมันก็แย้มแล้วสำหรับผู้พูดนะคะ*

คราวนี้ผู้ฟังอีกคะ ผู้ฟังนี้สำคัญมาก รู้สึกว่าพอเริ่มต้นดิฉันออกจะพูดมากเกินไปแล้วไว้ทีหลังดิฉันมีโอกาสดู จะพูดให้ละเอียดกว่านี้คะ ขอขอบคุณคุณประสัดย์คะ

พ.ศ.ประสัดต์ บันขารุณ

เท่าที่คุณเต็มศิริพูดมาแล้วผมก็เข้าใจว่าการไต่वाที่สมัยก่อนกับสมัยนี้ ที่เห็นแตกต่างกันอยู่ก็คือว่า สมัยเดิมนั้นเขามุ่งไปให้เป็นประโยชน์ในทางวิชาการและวาทศิลป์ แต่เขาไม่ได้มุ่งบันเทิง ไม่ได้มีคำว่าบันเทิงอยู่ในนั้น แต่ ไต่वाที่ปัจจุบันนี้ คุณเต็มศิริให้ศัพท์ว่าจะต้องมีสาระบันเทิง อันนี้ก็เห็นได้ชัดว่า ในปัจจุบันการไต่वाที่นี้มุ่งในความบันเทิงด้วย

นี่เป็นความเข้าใจของผมนะครับ จะให้ตีผมคิดว่าจะลองถามคุณสถิตย์ เสมานิล ซึ่งเคยเป็นคาราไต่वाที่มาเมื่อสมัยเกือบสามสิบปีมาแล้วว่าเรื่องนี้มันเท็จจริงอย่างไร แล้วก็เรื่องของการไต่वाที่นักพูดสมัยก่อนมีการเตรียมตัวมาเยอะ แต่เท่าที่ผมสังเกตดูสมัยนี้ นักไต่वाที่สมัยปัจจุบันเรียกว่าได้กันบ่อยเหลือเกิน บางคนแทบจะถูกรับเชิญให้ได้ทุกเดือนไม่มีเวลาเตรียม แล้วภารกิจต่างๆ ก็มีมากมาย อันนี้ก็อยากจะรู้ว่าสมัยก่อนเขาเตรียมกันจริงจังแค่ไหน แล้วถ้ามีเวลาคุณสถิตย์อาจจะให้ความเห็นที่ได้ผ่านพบมาเกือบสามสิบปีว่า การไต่वाที่สมัยนี้มันจริงหรือเปล่าที่ว่า ผู้สมัยก่อนไม่ได้หรือว่าด้อยกว่าสมัยก่อน ขอเชิญครับ

นายสถิตย์ เสมานิล

จริงอย่างอาจารย์เต็มศิริว่าอยู่ประการหนึ่งว่า การไต่वाที่ถ้าไม่มีการเตรียม การพูดก็มักจะแพ้เปรียบผู้ใด ถ้ายังเอาแพ้เอาชนะ ลงคะแนนกันด้วย ผู้ที่เตรียมตัวดีกว่ามักจะเป็นผู้ชนะ นี่ว่าถึงคุณวุฒิของผู้พูดที่ออกจะด้อยอยู่ แต่ถ้าหากว่าเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการพูดอยู่แล้ว แม้ไม่เตรียมก็อาจชนะได้ ผมเคยฟังเจ้าคุณอุปถัมภ์ศิลปสารท่านไต่वाที่ในสมัยหนึ่งที่สามัคคยาจารย์สมาคม ซึ่งก็เข้าใจว่าท่านศาสตราจารย์เช่นนั้นแล้ว ท่านก็คงจะไม่มีมีการเตรียมการไต่वाที่ คงจะใช้ปัญญาของท่านเข้าไปตามญัตติไต่वाที่ไว้

การไต่वाที่โดยทั่วไปแล้ว ผู้ใดจะต้องนึกถึงชุมนุมแห่งผู้ฟังเสียก่อนว่าชุมนุมนั้นหนักด้วยวิชา หรือว่าหนักด้วยสาระบันเทิง อย่างที่อาจารย์เต็มศิริว่าสมมุติว่าเปิดการไต่वाที่ขึ้นที่มหาวิทยาลัยนี้ ที่นี้จะเอาเรื่องที่ไม่เป็นสาระมาพูด อย่างไรในสถานที่สาธารณะ ดังที่กรมศิลปากรได้จัดมาแล้ว เมื่อสามสิบปีก่อนนั้น มันก็คงจะไม่เหมาะเพราะว่าในสถานที่เช่นนั้น ผู้ใดออกไปหาได้ยิ่งเรียกร้องคะแนนได้มาก และตามธรรมดาการไต่वाที่ที่ผมเห็นมาแล้ว ญัตติดียังง่ายยิ่งได้ยากที่สุด เช่นญัตติที่ว่า ผู้ชายควรกลัวเมีย เพราะเหตุว่าเรื่องมันนิดเดียว เรื่องมันฝ่ายเสนอก็ตามหรือฝ่ายค้านก็ตาม มันมีน้อย

ที่นี้เวลาในการไต่वाที่จำกัดว่า ผู้เสนอจะต้องเสนอเป็นเวลา 10 หรือ 15 นาที ผู้ค้านก็

จะต้องคำนวณอีกในเวลาเท่ากัน แล้วยังมีผู้สนับสนุนทั้งฝ่ายเสนอและฝ่ายค้านอีก 2 คน คนละ 5 นาที แล้วผู้เสนอ และผู้ค้านจึงสรุปในตอนท้ายอีกฝ่ายละ 10 นาที

เมื่อยุติได้ง่ายแล้วก็เวลาพูดมีมากเช่นนี้ ผู้พูดก็จำเป็นต้องหาเรื่องไม่เป็นสาระเข้ามาผสม คือตามธรรมเนียมภาษานั้นเป็นรีปบลิค คือมีเสรีภาพที่จะนำเข้ามาได้ มีเสรีภาพที่ผู้พูดจะหยิบเอาภาษาขึ้นมาใช้ส่งผลกระทบต่อใจ ผู้พูดถ้าไม่วางอยู่ในหลักซึ่งผมเข้าใจว่ามีอยู่สามประการ ก็ย่อมจะหาทางไปไม่ค่อยได้มักจะจน หลักสามประการที่ผมรู้สึกว่าควรจะใช้มัน *หลักที่หนึ่ง คือมีเรื่องพูด หลักที่สอง พูดออกไป หลักที่สามหยุดพูด* เมื่อพูดจบหลักสามนี้แล้ว ถ้าเวลาจำเป็นจะต้องให้พูดต่อไป ก็ควรจะหาเรื่องใหม่มาตั้งต้นไปอีก เมื่อหมดเรื่องแล้วก็ตั้งต้นต่อไปอีก เมื่อหมดเรื่องแล้วก็ตั้งต้นต่อไปอีก แต่ว่านี่ก็ขึ้นอยู่กับปัญญาของผู้พูด ข้อนี้เห็นจะอยู่ที่ศิลปะแล้ว ว่าถ้าผู้พูดมีสำนวน หรือที่เรียกว่ามีนิสัยที่เรียกกันว่าเกิดในบัณฑิตนิสัยอยู่แล้ว เรื่องที่ผู้พูดจะหามาพูดก็ย่อมมีมากกว่าผู้ที่ไม่ได้พูด ญัตติที่จะได้ง่ายแม้เวลานานก็ได้ได้ เช่นว่าอย่างที่ผมเคยได้ผ่านมาแล้วว่า ขุนแผนดึกว่าขุนช้าง หรือเรื่องพระอภัยมณีดึกว่าเรื่องขุนช้าง ขุนแผน เหล่านี้เป็นเรื่องที่มีเวลาพอพูด ถ้าผู้พูดไม่ไป วอกวนเวียนเสียแล้ว ก็จะมีเรื่องส่งมาให้พูดตลอดเวลาที่จะกำหนดไว้ให้ใน *การโต้วาทีจะให้ใครความไปกษาหรือไว้บนเทียงนั้น ผมเข้าใจว่าค่อนข้างจะยาก* เพราะวาระสนิมของผู้ฟังส่วนมากถ้าหากว่าเนื้อแท้เอาเหตุผลแท้ ๆ มากนัก ผู้ฟังก็มักจะบ่นว่าไม่สนุก ง่วง ไม่เป็นรส แต่ถ้าเรียกเสียงฮาได้บ่อย ๆ การโต้วาทีวันนั้นก็มึน ผมหวังว่าคงจะได้ยินคารมของคุณคึกฤทธิ์ผู้ซึ่งผมเข้าใจว่า เป็นผู้ที่มีศิลปะในการโต้วาทีดีกว่าผม

พ.ต.ต.ประสัดต์ ปันยารชุน

หมายความว่าตอนนี้ คุณสติธัยยังไม่ออกความเห็นว่าการโต้วาทีในขณะนี้ จะเปรียบเทียบกับสมัยก่อนแล้วก็มีชื่อเสียงล้า หรือว่าต่ำต้อยต่างกันอย่างไร แต่เท่าที่ฟังอภิปรายนี้ก็พอจะประมวลได้ว่าในเรื่องเตรียมการโต้วาทีนั้น ไม่ว่าจะสมัยก่อนหรือสมัยนี้ขึ้นอยู่กับนักโต้วาทีแต่ละคน คือว่าชั้นไหน อย่างชั้นศาสตราจารย์หรือชั้นที่พูดเก่งมีความรอบรู้สูง การเตรียมตัวก็ไม่จำเป็นต้องใช้เวลา หรือว่าไม่ต้องเตรียมตัวเลยก็เป็นได้ ในขณะที่เดียวกันญัตติของเรื่องนี้ก็สำคัญ คือว่าบางเรื่องใช้สามัญสำนึกหรือวาทศิลป์ก็ทำให้คนครึกครื้นได้ แต่บางเรื่องญัตติที่โต้วาทีกันนั้น ต้องอ้างหลักวิชาหรืออ้างสถิติตัวเลข เรื่องราวก็ต้องเตรียมตัวมา อันนี้คุณสติธัยได้พูดมาแล้วแล้วผมก็อยากจะขอเชิญคุณคึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ให้ความเห็นต่าง ๆ ในเรื่องนี้ครับ ขอเชิญ

น.ร.ว.กั๊กฤทธิ์ ปราโมช

ผมก็ขอพูดตรง ๆ เรื่องเลนนะครับ เพราะเหตุที่ใช้วาทศิลป์กันมาจนมีชื่ออย่างที่คุณสนิทยี่ว่าอยู่แล้วว่าเป็นผู้ที่มีวาทศิลป์ วันนี้ก็จะไม่ใช่ ขอแสดงความเห็นสุจริตใจเลย ผมเห็นว่าการได้วาทีในเมืองไทยนี้เหลวแหลกมาตั้งแต่ต้นจนทุกวันนี้ แล้วก็เหลวลงทุกวัน เหลวจนพูดไม่ถูกกว่าเหลวลงยังงี้

เมื่อมีการได้วาทีกันขึ้น ในสมัยแรกเริ่มที่สามัคยาจารย์ คุณสนิทยี่ก็ยังคงจะจำได้ ขนาดเจ้าคุณโอวาทวรกิจ สมัยนั้นรู้สึกว่าการรักษากฎเกณฑ์การได้วาทีกันอย่างเคร่งครัดและท่านก็ไม่ได้เรียกว่าได้วาที ท่านเรียกว่า สักวาที พรวาที แล้วก็โต้กันด้วยคุณวุฒิด้วยเหตุผลด้วยหลักวิชาจริง ๆ การที่จะเรียกเสียงหัวเราะเสียงขานนั้นเป็นไปด้วยปฏิภาณอันเนื่องในยุติติเนื่องในหลักวิชา เนื่องในคารมโวหารของผู้พูดที่ทรงคุณวุฒิ

ต่อมาเมื่อได้มีระบอบประชาธิปไตยขึ้นในเมืองไทย กรมศิลปากร ก็ได้เปิดให้มีการอย่างหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าได้วาทีเกิดขึ้น โดยอาศัยว่าจะให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้านวิชาการ และในทั้งวาทศิลป์ ซึ่งแปลว่าอะไรผมก็ยังไม่ทราบ เดี่ยวจะถามอาจารย์เต็มศิริ แล้วก็เห็นว่าว่าจะส่งเสริมให้ประชาชนคนไทยเรา นี้ ได้เข้าใจในเจตนารมณ์ของระบอบประชาธิปไตย คือสอนให้มีความคิดเห็น สอนให้แสดงความคิดเห็น ตลอดจนให้รับฟังเหตุผลต่าง ๆ ซึ่งวัตถุประสงค์นั้นถูกต้อง แต่ที่นี้ ความผัดมันเกิดขึ้นตั้งแต่แรกเสียแล้วว่าที่ไปเปลี่ยนศัพท์ ไปใช้คำว่าได้วาทีให้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า คีเบท คำว่าคีเบทนั้น เป็นการถกเถียงกัน ในยุติติ ซึ่งอาศัยเหตุผลเป็นประมาณ

การอภิปรายในรัฐสภาของอังกฤษ หรือของอเมริกา แม้ของในประเทศอื่น ๆ ที่เขาเป็นประชาธิปไตย เขาก็ใช้คำว่าคีเบททั้งนั้น แต่ของเรามาแปลคำคีเบทว่าได้วาที ก็หมายความว่าต่างฝ่ายต่างใช้วาทีโต้กันโดยไม่คำนึงถึงเหตุผลใด ๆ ทั้งสิ้น และยุติตินั้นก็ออกจะไม่สำคัญ และเมื่อเป็นการได้วาทีเช่นนี้แล้ว คืออาศัยลิ้นโต้กันเช่นนี้แล้ว การได้วาทีในเมืองไทยตั้งแต่นั้นมาก็มีสภาพเป็นการเล่นลำตัด โดยที่ไม่มีร่ามะนากันเท่านั้นเอง ใครที่ได้วาทีก็จะต้องพยายามเรียกฮาให้มากที่สุด ในขั้นแรกก็ยังกระดากอายกันอยู่บ้างสำนวนโวหารก็ยังต้องใช้ปฏิภาณใช้อารมณ์ขันเรียกเสียงฮา แต่ในตอนท้าย ๆ นี้มาเมื่อขอประทานโทษเถอะซักด้านมาก ๆ เข้า ก็เริ่มจะเล่นลำตัดกันจริง ๆ พูดจาสัพทกสัพทณก็ได้ ขอให้เรียกเสียงฮาเป็นประมาณ การได้วาทีก็มีประวัติลงมาอย่างนี้ในสายตาของผม ซึ่งผมเห็นว่ามันผิดเรื่องทั้งนั้น แล้วก็ทั้งหมดนี้ ขอ

ประธานโทษคุณสถิตย์ ด้วยผมไม่ได้ชัชรสนิยมของคนฟังที่เป็นคนไทยเลย เพราะเหตุผู้ที่ ชักนำ ผู้ที่เริ่มการโต้วาทีกี่ดี ผู้ที่มาโต้วาทีกี่ดี ไม่ได้ชักนำคนฟังให้ไปทางอื่น นอกจากจะมา เล่นลำตัดให้คนฟังเท่านั้น จนคุ้นหูอยู่แล้ว เขาก็เข้าใจว่าการโต้วาทีกี่ คือการเล่นลำตัดโดยที่ ไม่มีร่ามะนา ไม่ต้องร้องขึ้นเป็นกลอน แต่จะต้องมาด่ากันให้คนฟัง แล้วก็เรียกเสียงฮาให้มาก การที่เสนอญัตติให้โต้วาทีกี่ขึ้นมา นั้น ในต่างประเทศเขาถือญัตติที่เป็นเรื่องจริงหรือเป็น เรื่องที่เกี่ยวข้องกัน เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นของประชาชนผู้ที่จะมาฟัง หรือเป็นเรื่องที่จะแสดง ออกซึ่งทรรศนะของผู้ที่ได้ ซึ่งเรียกได้ว่ามีผลสำคัญมาก อย่างการโต้วาทีกี่ในมหาวิทยาลัยเช่นนี้ ก็เป็นการแสดงออกซึ่งทรรศนะของนิสิตหรือนักศึกษาในมหาวิทยาลัย คนที่เขาสนใจมาฟัง เขาสนใจว่า นิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยนั้น มีความเห็นอย่างไร ในเรื่องนั้นอย่างนั้นแล้ว ก็ในเรื่องเช่นนี้ ก็เรียกได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก ในฐานะที่ผมเป็นนักหนังสือพิมพ์ เมื่อได้ลงไป แล้ว มีมติว่าอย่างไรเกี่ยวกับญัตตินั้นแล้วก็ไปหาผู้ใหญ่ที่เดียวเพราะเหตุว่า คนที่พูดออก มานั้นนอกจากจะให้ปฏิภาณ ใช้อารมณ์ขันแล้ว แต่ก็ยังต้องใช้เหตุผลและทรรศนะของตัวเองโดย บริสุทธิ์

ในสมัยเมื่อผมเป็นเด็กนักเรียนมหาวิทยาลัย ในประเทศอังกฤษเมื่อคริสต์ศักราช 1930 หรือ 1931 มหาวิทยาลัยออกฟอร์ด โดยชุมนุมปาฐกถา หรือโต้วาทีกี่ ก็เรียกว่าเป็นสโมสร ออกฟอร์ดยูเนียน ได้โต้วาทีกี่ในญัตติที่ว่า ที่ประชุมนี้ไม่ยอมที่จะสละชีพเพื่อชาติ และพระ- มหากษัตริย์อีกต่อไป และเขาได้เชิญนักการเมืองผู้ใหญ่ลงมาจากลอนดอน มาโต้วาทีกี่กับนัก ศึกษาในมหาวิทยาลัยออกฟอร์ด ผลที่สุดที่ประชุมได้ลงมติว่าจะไม่เสียสละ ไม่ยอมสละชีวิต เพื่อชาติ และเพื่อพระมหากษัตริย์ต่อไป เรื่องนั้นเป็นข่าวใหญ่มาก เพราะเป็นทรรศนะของ เด็กหนุ่ม ๆ แล้วก็ได้ลงความเห็นไปอย่างนั้น แปลความไปได้ว่า คนในสมัยนั้นรักสันติภาพ และอื่น ๆ แต่ว่า ญัตตินั้น จนบัดนี้ก็ยังคงพูดกันอยู่ในประเทศอังกฤษ เมื่อสองสามวันนี้นั่งสื่อ พิมพ์ก็ยังเอ่ยถึง เพราะตามข้อเท็จจริงปรากฏว่านักเรียนหนุ่ม ๆ ที่ไปประชุมกันในวันนั้น และ ได้ลงมติว่าจะไม่สละชีวิตเพื่อชาติ และเพื่อพระมหากษัตริย์ต่อไปนั้น ได้ตายในสงครามโลก เพราะอาสาไปรบเสียเกือบหมด แต่อย่างไรก็ตามมันเป็นเรื่องสำคัญ

ที่นี้มาดูญัตติที่พูดกันมาอย่างที่คุณเต็มศิริยกขึ้นมาว่า ตายดีกว่าไม่ตาย หัวล้านดีกว่า ผมตก ต่าง ๆ เหล่านี้ ผมเห็นว่าบัดนี้ตั้งแต่ต้นมา ทั้งนั้นไม่ได้เป็นสาระ ไม่ได้เกี่ยวกับชีวิตจิตใจ ของใคร ไม่ได้กระตุ้นเตือนความรู้สึกนึกคิดในทางดีงามอย่างไรเลย ตั้งญัตติขึ้นให้คนมาเถียง กันเล่นสนุก ๆ โดยอาศัยสิ่งที่เรียกว่า วาทศิลป์เป็นเกณฑ์เท่านั้น คือมาเล่นลิ้นโต้กันเพื่อจะ

เอาฮา แต่ว่าเสร็จแล้วไม่มีความหมายใด ๆ ทั้งสิ้น ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะเหตุว่า เราเป็นประชาธิปไตยไปต่อกันมาไม่จริง 30 กว่าปีแล้ว จนถึงวันนี้ก็ยังไม่เป็นจริง อ่างกันว่าเป็นประชาธิปไตยกันเข้าเย็นกลางวัน แต่เสร็จแล้วใครจะพูดจะไปแสดงความคิดเห็น ในเรื่องกิจบ้านการเมืองไม่ได้ มีหวังประสพภัยอันตรายร้ายแรงติดคุกติดตะราง ถ้าเป็นข้าราชการก็มีหวังถูกไล่ออก เพราะฉะนั้น การตั้งผู้ตัดสินขึ้นมา ก็ต้องการผู้ตัดสินแล้ว ๆ จะไปตั้งผู้ตัดสินจริงจังอะไร ชักนำความคิดเห็นของคนทั่ว ๆ ไป จะเป็นนักศึกษา หรือว่าเป็นคนที่มาฟังนั้น ไม่มีทางที่จะทำได้ เพราะถ้าไปเถียงกัน เกี่ยวกับเรื่องกิจบ้านการเมือง เป็นเรื่องที่มีสาระแล้ว ผู้ตัดสินผู้ที่จะดำเนินการได้วาทิตลอดจนผู้มาพูด ก็จะต้องประสพภัยอันตราย เพราะฉะนั้นเราก็กลับไป อ้ายเรื่องผดุงดีกว่าหัวล้าน ตายดีกว่าไม่ตาย ขุนแผนดีกว่าพระอภัยดีกว่าเล่าปี ซึ่งเป็นเรื่องเหลวแหลกทั้งสิ้น ไม่ได้เกิดความคิดเห็นอะไรเลย แล้วเมืองไทยก็เป็นเมืองเด็ก ไม่โตมาจนทุกวันนี้ เพราะลัทธิไต่วาทิต่างนี้ ผมพูดแล้วผมอยากจะร้องไห้ ผมพูดจริง ๆ วันนี้ผมพูดด้วยความไม่โอหังจริง ๆ ไม่ได้พูดด้วยอารมณ์ขึ้นมาพูด เพราะเหตุว่าไม่มีการสนับสนุนให้คนเป็นคนฉลาด ไม่มีการสนับสนุนให้คนเป็นผู้ใหญ่กันเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องไต่วาทิตี่เห็นได้ชัด เพราะว่ากลัวกัน ไม่กล้า แต่ก็ยังอยากทำ ทำกันตอนเหมือนเด็ก ๆ ไม่กล้าแต่อยากทำ รู้ว่าขึ้นต้นไม่ตกลงมาคอหัก แต่อยากขึ้น มันก็ต้องแขนหักขาหัก หรือไม่เงินมันก็ไม่มีประโยชน์อะไรทั้งนั้น นี่ก็อย่างเดียวกัน ไม่กล้าแต่อยากไต่วาทิตี่ แล้วไม่กล้าเรียกว่าอะไรก็เรียกว่าไต่วาทิตี่ ในที่สุดมันก็กลายเป็นของเสอะเทอะ ของเหลวแหลกอย่างที่ผมได้กล่าวมาแล้ว

นอกจากนั้นก็ยังมีการเกรงใจกันอีก ได้กันไปต่อกันมา ต่อไปสักรุ่นหนึ่งในระยะหนึ่งเอาแพ้กันไม่ได้ เพราะเกรงใจผู้ใด เดียวก็ไปบอกว่าคนนี่ชนะ อีกคนหนึ่งจะเสียใจ ใครจะพูดดีพูดเลวไม่เป็นปัญหา ประธานในที่ประชุมก็เล่นตลกอย่างตื้น ๆ บอกว่าเมื่อได้ฟังเสียงตบมือแล้วก็ปรากฏว่าคะแนนเสียงเท่ากันทั้งสองฝ่าย เป็นอันว่าเสมอกัน คนฟังก็ตื่นเหลือเกิน ฮาตึงใหญ่ทุกที ผมฟังมาผมเบื่อหน่ายเต็มที ผมถึงได้เลิกไต่วาทิตี่มาหลายปีแล้ว เพราะว่าการเล่นมตการเอาแพ้อาชนะมันไม่ใช่เรื่องของผู้ที่ไต่วาทิตี่จัดแพ้อะไรชนะ มันเป็นการแสดงมติแสดงความคิดเห็นของผู้คนที่มาฟังของที่ประชุมนั้น ว่าจะเอาอย่างไรกันแน่ เขามีความเห็นอย่างไร เมื่อเขาได้ฟังเหตุผลแล้วก็เห็นว่าอะไรผิดอะไรถูก เขามีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นนั้น มันไม่ได้พูดถึงแพ้ถึงชนะ แต่เราบัญญัติศัพท์ผิดเรียกว่าการไต่วาทิตี่ ให้คนมาเล่นลิ้นได้กัน เพราะฉะนั้น มันถึงได้กลายเป็นแพ้อาชนะขึ้นมา และเมื่อเกิดเป็นแพ้อาชนะขึ้นมาแล้ว ก็เกิดการเกรงใจกัน แล้วก็ไม่กล้าเอาแพ้อาชนะกันได้ โทหกกันตื้น ๆ ว่าเสมอกันแล้ว ทั้งหมดนี้ผมมองไม่เห็นประโยชน์เลย ตั้งแต่ต้นจนจบ ตั้งแต่หัวจนหางจนพุงทางตลอดตัว

ผมเห็นว่าการโด้ว่าที่นั่นถ้าเราไม่เปลี่ยนหลักการ เราไม่เปลี่ยนวิธีการ ไม่เอาจริงเอาจิ้งกันแล้ว มันก็จะเป็นล้าตาคดตลอดไป ใครเรียกเสียงฮาได้มากที่สุดก็จะมีชื่อเสียง แล้วคุณเต็มศิรินี้ได้ฮามาก เพราะเป็นผู้หญิงแกลกล้ำพูด พูดเรื่องเฉี่ยว ๆ เข้าไปก็กล้ำพูดได้ คนก็ฮามาก ก็มีชื่อเสียงว่าโด้ว่าที่ พอขึ้นมามีศิลป์ในทางนั้นกล้ำพูดกล้ำอะไรออกไป ในเรื่องที่คุณหญิงเขาไม่พูดกัน ผู้ชายคนไหนแหลมมาคุณเต็มศิริก็ตอกกลับไป เก่งมากผมสรรเสริญ ที่กล้ำพูดให้คนนับร้อยนับพันฟังได้ ผมเองผมพูดไม่ได้ ถ้าผมเป็นผู้หญิงผมไม่พูดหรอก เรื่องมันอย่างนี้แหละครับ นี่ผมพูดด้วยความจริงใจที่สุด

เพราะฉะนั้นใครจะว่ายังไงก็ว่าเถอะ ผมไม่เห็นมีทางจะไปเปรียบเทียบกับอะไรเลย ตั้งแต่กรมศิลปากรเริ่มมาแล้วนั้น สมัยหลวงวิจิตรลงมาจากกระทิงทุกวันนี่มันเหลวเรื่อยมา เหลวจนไม่มีทางแก้ นอกจากจะปฏิวัติกันใหม่ด้วยวิธีใด การโด้ว่าที่เป็นการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริตมีความปลอดภัย แล้วก็เป็นการศึกษาให้คนได้ใช้เหตุผลในเรื่องที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของคนหรือเรื่องเกี่ยวกับบ้านเมืองของตน ซึ่งจะประโยชน์เป็นอันมาก ถ้าหากว่า トラบใดที่การโด้ว่าที่ยังเหลวแหลกอย่างทุกวันนี้ ผมว่าร่างรัฐธรรมนูญอีก 10 ฉบับ ผมว่าก็ได้ผู้แทนอย่างเก่า ๆ นั้นแหละ เขามาโด้กันในสภา แล้วก็ต้องปฏิวัติกันใหม่อีก บ้านเมืองก็จะเป็นอย่างนี้เรื่อยไปไม่มีที่สิ้นสุด มันต้องทำยังไงให้มันดีกว่านี้อีกจะไปฆ่าใคร ผมก็ยังนึกไม่ออกเลย

พ.ต.ต.ประสัจต์ ปันยารชุน

เท่าที่คุณเด็กฤทธิ์ ได้ระบายความในใจออกมาอย่างโจ่งแจ้งเช่นนี้ ผมก็เชื่อว่า คุณผู้ฟังทุกคนนี่ก็คงจะเห็นด้วย เพราะสิ่งพูดนี้มันเป็นเรื่องจริง โดยเฉพาะความเห็นส่วนตัว ผมเห็นด้วยร้อยเปอร์เซ็นต์อยากจะเพิ่มให้อีกด้วยซ้ำ แต่ในขณะที่เดียวกันเมื่อฟังมาแล้วนี้ เราก็เห็นใจผู้จัดการโด้ว่าที่หรือผู้โด้หรือว่าผู้ที่มาฟัง เรื่องทั้งหมดที่มันไม่สามารถเป็นไปไม่ได้ โดยถูกต้องหลักการของการโด้ว่าที่ที่แท้จริง ที่ประเทศที่เจริญเขาทำมาแล้วนี้ มันไม่ใช่อยู่ในความรับผิดชอบของนักโด้ว่าที่ หรือผู้จัด หรือว่าผู้ฟัง มันจะต้องมีอะไรอย่างหนึ่งซึ่งมาช่วยอันนี้เราก็คงหวังว่าเมื่อไรจะมาถึง เพราะเท่าที่เริ่มเหลวแหลกมาตั้งแต่สมัยที่คุณชายอ้างว่า ตั้งแต่สมัยกรมศิลปากรเริ่มจัดนี้ นั่นก็เป็นการจัด โดยกรมศิลปากรที่จัดมาโดยที่ไม่ถูกต้องอย่างแท้จริง เจตนาดีอาจจะดี แต่ทำ ๆ ไปแล้วก็เกิดล้าอย่างนั้นเกรงอย่างนี้ เป็นลูปหน้าปะจุมุก เรื่องนี้ก็เป็นเรื่องหนึ่งซึ่งผมว่า มันนอกเหนือไปจากผู้ฟัง หรือว่าผู้โด้หรือผู้จัดแล้วละครับ

สำหรับเรื่องนี้ คุณเสถียร พันธรังษี ซึ่งได้ติดตามการโด้ว่าที่มาตลอดเกือบ 30 ปี ในเมืองไทยเรานี้จะมีความรู้สึก หรือว่ามีความเห็นเพิ่มเติมอย่างไรบ้างครับ

นายเสฐียร พันธรั้ง

สวัสดิ์ครับ ท่านผู้ฟัง ท่านบรรดานักได้วาทีซึ่งอยู่ในกลุ่มของผมสามคนก็ได้ไปแล้ว ผมเป็นคนที่ไม่เคยได้ได้วาที แต่เป็นคนที่ได้ฟังการได้วาทีมาเป็นลำดับ ในครั้งแรกที่ท่าน นายกส มาคมที่นี้ไปเชิญผม ผมไม่รับเพราะได้ทราบว่าจะมาได้วาที แต่เขาก็อธิบายว่าที่มาที่นี้ ไม่ใช่การได้วาที เพียงมาอภิปรายว่า ศิลปะการได้วาทีนั้นอย่างไร ผมก็เลยยอมรับ

ปัญหาก็มีอยู่ว่า ท่านอ้างเหตุผลว่า ตั้งแต่ได้มีการได้วาทีเรื่อยมาก็มีท่านผู้ใหญ่หลายท่าน มีเพื่อนฝูงหลายคนมาปรารภกับท่านว่า การได้วาทีเดี๋ยวนี้มันเหลวแหลก ตามกอนาจารย์กันมาก มันจะไม่เข้าท่าเสียแล้ว มันจะกลายเป็นการได้วาทีโหลหรือได้วาทีกุรุสไปแล้ว ผมก็ยอมรับในฐานะที่ได้เคยฟังการได้วาทีมานานว่า ควรจะให้มันศิลปะอย่างไรบ้าง ท่านทั้งสามท่านซึ่งอยู่ในกลุ่มของผมนี้ได้ให้มาแล้ว ในฐานะที่ท่านเป็นนักได้วาทีมาโดยลำดับ แต่สำหรับผมเองไม่เคยได้วาทีเพราะฉะนั้นจะให้ทรงคนในฐานะเป็นผู้ฟังมาโดยลำดับ

ที่หอประชุมนี้ผมเคยได้มาฟังการได้วาทีครั้งแรก จำได้คราว ๆ ว่า ดูเหมือนพระองค์ วรรณไวทยากรกับหลวงวิจิตรวาทการ เป็นผู้โต้กัน ได้เรื่องโลกเจริญขึ้น ว่าที่จริงเราก็เห็นกัน อยู่ว่าโลกมันเสื่อมลงตามความจริงตามธรรมชาติ ผมก็อดจะพูดถึงธรรมชาติไม่ได้ เพราะท่าน ประธานเขาแนะนำว่าผมเป็นคนขี้มะขี้โม เพราะฉะนั้น การที่จะพูดต่อไปนี้ ก็จะยึดหลัก ธรรมชาติขึ้นมาพูดให้เป็นศิลปะ ยุติติที่ขึ้นมาโต้กันวันนั้น ความจริงโลกมันเจริญไม่ได้แน่นอน ถ้าตามทางวัตถุ แต่ถ้าทางธรรมชาติเราก็จะต้องพูดว่าโลกมันเสื่อมลง แต่ทว่าในวันนั้นโลกเจริญขึ้นจริง ๆ หมายความว่า ฝ่ายเจริญขึ้นเป็นฝ่ายชนะ อันนี้เป็นการได้ผิดความจริงของความเป็นอยู่ ของธรรมชาติ หรือนอกนั้นในการได้วาที วันนั้นผมจำได้ว่า ได้กันไปโต้กันมา จัดเอาเรื่องส่วนตัวมาด่ากัน เล่นท่านผู้ที่ได้พูดว่าโลกเสื่อม พูดไปพูดมาบอกว่าโลกมันทำไมจะไม่เสื่อมเล่าเพราะเหตุว่า เกิดมีการคบขู้ขูสาวอะไรกันขึ้น อ้างที่ผู้ฟังไม่รู้เลยแต่ทว่าท่านผู้ได้ ทั้งสองเป็นผู้รู้ อ้ายนี้ก็เริ่มจะได้เรื่องส่วนตัวกันเข้าแล้ว ในที่หอประชุมนี้หรือที่ไหนไม่ทราบอีก ผมได้ทราบว่าเป็นในกรุปผมนี้คุณคึกฤทธิ์ ซึ่งได้นามฉายาว่าปากตะไกร มาโต้กับคุณหลวง ชำรงนาวาสวัสดิ์ ซึ่งได้นามว่าลิ้นทอง ก็ความหมายคงจะเป็นว่าจะเอาตะไกรมาตัดลิ้น ได้ กันไปได้กันมา ผมรู้สึกว่าคุณเหมือนจะว่าเรื่องส่วนตัวกันเข้าไปบ้างหลายอย่าง ผลจะชนะแพ้ อย่างไม่รู้ก็ตามแต่ทว่าความที่ปล่อยให้นักได้วาทีพูดกันตามชอบ โดยที่ไม่ได้ยึดหลักความจริงใด ๆ ขึ้นมานั้น รู้สึกว่าการได้วาทีจะเป็นการทำลายความจริงหลายอย่างหลายประการ

ผมจะย้อนเข้าไปเรื่องศิลปะในการโต้ ผมไม่เคยโต้ก็ไม่รู้ว่าจะแสดงศิลปะอย่างไรถูก ผมไปเปิดพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน เปิดคำว่าศิลปะเขาแปลว่าอะไร *ศิลปะเขาแปลว่า* *ฝีมือที่ก่อให้เกิดความพึงชมและให้เกิดสะท้อนอารมณ์* การโต้ว่าที่ เราก็ต้องหมายความว่ามีฝีมือที่ก่อให้เกิดความพึงชมและให้เกิดสะท้อนอารมณ์นั้นคืออย่างไร ความพึงชมในที่นี้ผมเข้าใจว่าเห็นจะต้องประกอบด้วยธรรมชาติคือความจริงในหลักของการโต้ เช่น ว่าท่านตั้งญัตติกันว่ารักของผู้หญิงดีกว่ารักของผู้ชาย อ้ายนี้ท่านก็เอาอะไรมาพิสูจน์ไม่ได้ว่า ท่านผู้ชายจะรักน้อยกว่าผู้หญิง หรือท่านผู้หญิงจะรักมากกว่าผู้ชาย บางทีอยู่ว่าง ๆ ท่านก็ตั้งญัตติกันขึ้นมาว่า เรียนวิทยาศาสตร์ดีกว่าเรียนอักษรศาสตร์ เพราะหัดที่ท่านไม่ตั้งญัตติว่า การค้าเฮโรอีนดีกว่าการค้าล็อตเตอรี่ เหล่านี้ความมุ่งหมายของการตั้งญัตตินี้เป็นเรื่องเหลวแหลก เป็นเรื่องที่จะเอาการไปกษา เอาความสนุกเข้าว่า

อีกอย่างหนึ่ง การตั้งญัตติเหล่านี้ก็จะได้ว่า ท่านคงมุ่งหวังจะให้คนเข้ามาฟังได้มาก ๆ เพื่อจะเอาสตางค์ การที่จะคิดพิจารณาว่าอะไรเป็นญัตติที่เที่ยงธรรมและอะไรเป็นญัตติที่ไม่เที่ยงธรรมนั้น มันก็ต้องประกอบด้วยองค์ทั้งหลาย อย่างที่คุณคึกฤทธิ์พูดมา และเพื่อนของผมทุกคนพูดมาแล้ว ประการที่หนึ่ง บรรดาผู้ฟังจะต้องให้ความเป็นธรรมคือ รู้จักความจริง แต่ทว่าผู้ฟังนี้ก็ไม่สำคัญเท่าผู้พูด ผู้พูดจะต้องยึดหลักว่า อะไรคือสิ่งที่น่าพึงชม เท่าที่ผมนิยามลงไปโน่นบัดนี้ ตามความหมายของศิลปะ อ้ายสิ่งที่น่าพึงชมนี้ผมคิดว่าคงเป็นสิ่งที่มีความจริง แต่สิ่งที่จะได้รับความเพลิดเพลิน หรือก่อให้เกิดการสะท้อนอารมณ์ ก็คงจะเป็นสิ่งประกอบอื่น ๆ เช่น การพูดในวันนี้ ถ้าหากว่าจะให้พึงชม ก็คือ พูดตามความเป็นจริง ผมสังเกตดูว่าศิลปะของการโต้ที่ดี ศิลปะของการเขียนหนังสือและศิลปะของอื่น ๆ ซึ่งได้นามว่าศิลปะทั้งหลาย ตลอดจนกระทั่งศิลปะการปกครอง ศิลปะการค้าขาย มันไม่มีสิ่งที่น่าพึงชมเลย มันมีแต่สิ่งที่พาให้เราเพลิดเพลินไปชั่วครู่ขณะ บางทีก็พาให้เราเพลินอารมณ์แอมมาก ๆ เพราะฉะนั้น เท่าที่ผมจะเสนอในวันนี้เฉพาะตอนนี้เท่านั้น

ผมอยากเสนอแก่ท่านผู้ฟังแล้วผู้รักที่จะหาศิลปะในการโต้ว่าที่นั่น ท่านก็ต้องเข้าใจว่าหนึ่ง ท่านจะต้องพูดให้เป็นศิลปะ หมายความว่าท่านจะต้องพูดให้มีความพึงชม ความพึงชมในที่นี้ผมนิยามเอาเองว่า ต้องพูดตามความเป็นจริง ตามธรรมชาติ ท่านอย่าเอาโวหารการพูด ท่านอย่าเอาความสนุกสนานไปกษา เพื่อหาคะแนนในการที่มีผู้ฟังตบมือรับการพูดของท่าน

อีกสถานหนึ่ง ท่านจะต้องพูดให้เกิดความเพลิดเพลิน ให้เกิดการสะท้อนอารมณ์ แต่วิธีที่จะพูดให้เกิดความพึงชมและพูดให้เกิดสะท้อนอารมณ์อย่างไรวางั้น ผมคาดว่าท่านนักโต้ทั้งหลายที่จะได้ต่อไปก็คงเข้าใจดีแล้ว

อีกประการหนึ่งคือท่านประธานนี้สำคัญมาก ท่านประธานจะต้องวางตัวในการพิจารณา คำโต้ของผู้ใด ว่าเป็นศิลปะแห่งการโต้หรือเปล่า ตามธรรมเนียมที่เรียกว่าศิลปะนั้น ก็มีอยู่หลาย อย่างหลายประการการรบก็เรียกว่าศิลปะ การอื่น ๆ อีกหลายอย่างก็เรียกว่าศิลปะ ตามปกติ คดีความก็ดี การสงครามก็ดี การต่อสู้ก็ดี แม้ศิลปะในการโต้ว่าที่ก็ดีผู้ที่เอาชนะย่อมไม่ สำนึกถึงศีลและธรรม ย่อมไม่คำนึงถึงความจริงคำนึงถึงอย่างเดียวกันแต่การที่จะเอาชนะเท่านั้น การที่มุ่งมาดปรารถนาที่จะเอาชนะเท่านั้น นี่เป็นการปราศจากสิ่งที่น่าพึงชม คือ เป็นการปราศ จากธรรม เพราะฉะนั้น การโต้แบบนี้จึงเป็นศิลปะไม่ได้ ข้อที่ผมว่าท่านประธานสำคัญอีก เหมือนกัน การโต้ว่าที่ จะต้องมีการควบคุมด้วยความเป็นผู้มีธรรมะของท่านประธาน ประธาน เองจะต้องเข้าใจว่าอะไรเป็นสิ่งที่น่าชม อะไรเป็นสิ่งที่เพลิดเพลิด อะไรที่ผิดความจริงไม่น่าชม

สำคัญที่สุดอีกอย่างหนึ่งก็คือ การต่อสู้ใด ๆ ถ้าหากว่าไม่มีการตัดสิน เหมือนกับการ ต่อมวย ถ้าท่านไม่ตัดสินว่าใครแพ้ใครชนะมวยนั้นก็ต่อยกันเป็นมวยวัด ชกได้เข็มขัดได้ ชก ที่ไหน ๆ ก็ได้ควักลูกตาก็ได้ ศิลปะแห่งการโต้ว่าที่ หรือการต่อสู้สงครามปากก็เหมือนกัน ถ้า หากว่าท่านไม่ตัดสินว่าใครแพ้ใครชนะ การโต้ว่าที่นั้นก็เป็นการโต้ว่าที่ตามศาลาวัด เพราะฉะนั้น หน้าที่อันนี้ผมขอฝากไว้ว่าผู้ใดจะต้องนึกว่าเราจะทำสิ่งที่น่าพึงชม และทำสิ่งให้เกิดความ เพลิดเพลิดตามสมควร *ยุติที่เอามาโต้ต้องพยายามให้เป็นยุติที่ชวนให้ผู้พูด หักการพูดของ ตัวเข้ามาให้ถึงเรื่องที่นำมาชี้ให้ได้* และที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ ท่านประธานเป็นคนสำคัญมากที่ จะวินิจฉัยว่า อะไรเป็นสิ่งที่น่าชม และอะไรเป็นสิ่งที่ควรจะเพลิดเพลิดไม่น่าชม และโดย นัยนี้ *ต้องให้มีการตัดสิน* นี้คือ ศิลปะของการโต้ว่าที่ที่แสดงออกโดยนักชัมมะธัมโม ตามที่ ท่านประธานได้แนะนำแก่ผู้ฟัง

พ.ต.ต.ประสัจด์ ปันยารชุน

เท่าที่ได้ฟังคุณเสฐียรแสดงทรรศนะมานี้ ถ้าผมเข้าใจไม่ผิด ผมรู้สึกว่าคุณเสฐียรก็ เห็นด้วยกับคุณคึกฤทธิ์ ที่ว่าการโต้ว่าที่ในขณะนี้เรียกว่าไม่มีสาระ แต่ในขณะที่เดียวกันคุณ เสฐียรบอกว่า *ประธานการโต้ว่าที่นั้นต้องควบคุมให้เรียกว่ากระชับแน่น* อันนี้ผมสงสัยอยู่อย่างหนึ่ง นะครับ เพราะว่าประธานโต้ว่าที่ในฐานะนั้นเท่าที่เป็นอยู่ดูเหมือนเพียงแต่เป็นผู้กล่าวเชิญ กับจับเวลาเท่านั้น แล้วก็มาประกาศว่าใครชนะหรือใครแพ้ ระยะเดิมทีเดียวก็อาจสามารถ จะตัดสินได้ว่าใครแพ้ใครชนะ แต่ระยะหลัง ๆ นี้จริงอย่างที่คุณชายพูด มีหลายคราวทีเดียว ไม่ได้ตัดสินให้ตบมือ แล้วก็บอกเสมอ อันนี้อาจจะเป็นเพราะ เหตุว่าประธานเห็นชัดเลยว่า ทั้งสองฝ่ายก็ได้พูดกันด้วยความตกลงไปกฮอย่างเดียวกัน ไม่มีสาระที่ควรจะต้องตัดสินอย่างนั้นละ

กระมัง อันนี้ผมไม่ทราบ ในเรื่องตัดสินนี้ ประธานก็ทำได้ แต่ในเรื่องควบคุมนี้ผมไม่แน่ใจนะครับว่า เท่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ ประธานจะไปควบคุมเป็นต้นว่า เวลาที่กำหนดให้ จะไปเชิญเขาลงจากที่เขายื่นพูดก็ไม่ได้เพราะประธานดูเหมือนไม่มีหน้าที่หรือว่าสิทธิ์ถึงขนาดนั้นนะครับ นี่เป็นความเข้าใจของผม อย่างไรก็ตาม เท่าที่คุณเสฐียรอ้างมา อันนี้ก็มีส่วนหนึ่งที่ผมอาจจะฟังไม่ชัดเข้าใจไม่ถูก คือ ที่บอกว่า โต้ว่าที่นะควรจะพูดแต่เรื่องความจริง อันนี้ผมอาจจะเข้าใจผิด แต่ผมสันนิษฐานว่าเรื่องความจริงหรือไม่จริง นี่มันก็ขึ้นอยู่กับญัตติเป็นสำคัญ เพราะอย่างแม้แต่ว่าเรื่องที่คุณเสฐียรอ้างว่า โลกเสื่อมหรือว่าโลกเจริญนี่มันก็พูดยาก ความจริงอยู่ตรงไหน แต่ฝ่ายต้องพยายามใช้ อยากจะพูดว่าใช้วาทศิลป์กันต่อไป เพราะไม่มีใครสามารถที่จะไปยึดหลักความจริงได้เต็มที่ แต่ในเรื่องการเอาเรื่องส่วนตัวมากระแนะกระเหน็นนั้นก็จริงอยู่ ใคร ๆ ก็เห็นชัดว่ามันเป็นสิ่งที่ไม่น่าทำเสียมรรยาท และยังที่ร้ายไปกว่านั้น บางทีความจริงไม่มีเลย พยายามกล่าวใส่ร้ายซึ่งกันและกัน อันนี้ผมยิ่งเห็นว่าไม่เป็นสุภาพบุรุษ สุภาพสตรีใหญ่ ซึ่งในเมืองเรามีบางครั้งบางคราวที่พูดหนักถึงขนาดนั้น ซึ่งมนุษย์ธรรมดาเขาฟังแล้วรู้สึกวาระคายหูเต็มทน

สำหรับเรื่องนี้เห็นจะต้องถึงเวรคุณเต็มศิริอีกทีแล้ว เพราะว่ากลับมาบรรจบใหม่ขอเชิญพูดต่อไปครับ ความเห็นของคุณ

อาจารย์เต็มศิริ บุญยสิงห์

ดิฉันเพิ่งรู้ว่า ถูกท่านนายกชุมนุมปาฐกถาและโต้ว่าที่นี้ไปเต็มถึงที่บ้าน ก็เพราะว่าเมื่อวันที่นายกชุมนุมปาฐกถาโต้ว่าที่ไปบอกให้ดิฉันมาพูดนั้น ท่านบอกว่า แหมอาจารย์ไปช่วยสักทีหนึ่งเถอะ เพราะว่าตั้งแต่ฟังอาจารย์ทุกที อาจารย์พูดอะไรก็มีเหตุผลแล้วก็เรียบร้อยด้วยไม่ค่อยลามกอนาจารเหมือนอย่างคนอื่นเขาแล้วก็มีผู้ฟัง ๆ ดูก็น่าชื่นใจ อาจารย์พูดให้คนชั้นได้ แต่ว่าอาจารย์ไม่ใช่จำอวด พวกเราประชุมแล้วจึงได้ให้มาเชิญอาจารย์ ดิฉันก็เพิ่งจะรู้ว่าแหมโดนเด็กตมเข้าถนัดใจเชียวนะ เขาละนะคะเข้าสาระเสียที

เมื่อที่ดิฉันได้พูดทั้งท่ายไว้ว่าการโต้ว่าที่นะ ถ้าเมื่อจะเอากันให้ดีไหน ๆ เราก็ก้ามาแล้วสมัยนี้ สมัยก่อน เกิดอะไร จะเป็นยังไง ดิฉันก็ไม่ค่อยสู้จะทราบค่ะ เพราะว่าเกิดไม่ทันฟังคราวนี้พูดถึงทางฝ่ายจัดการจัดโต้ว่าที่ การเลือกเรื่องนี้แหละสำคัญมาก บางเรื่องก็จัดขึ้น แต่ที่ผู้ฟังนี้ก็แปลกนะคะ บางเรื่องที่ดิฉันเห็นว่าพูดแล้วจะมีประโยชน์ดีดี เป็นต้นว่า ครั้งหนึ่งที่วัดมหาธาตุเคยจัดให้โต้ว่าที่ จะซื้อหนังสือให้พระ ให้ได้เรื่อง พระเทศดีกว่าพระคุณ เด็ก ๆ หรือแฟนโต้ว่าที่มองไปเคยเห็นหน้านี้ไม่ค่อยฟังค่ะ มีแต่พระฟังเหลือเต็มห้องประชุมไป